

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 27 listopada 2025 r.

Poz. 8673

UCHWAŁA NR XX/144/2025 RADY GMINY KOŁACZKOWO

z dnia 24 listopada 2025 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025 - 2028”

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) Rada Gminy Kołaczkowo, po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025 - 2028”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kołaczkowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca
Rady Gminy Kołaczkowo
(-) Małgorzata Jakubowska

Załącznik do uchwały Nr XX/144/2025
Rady Gminy Kołaczkowo
z dnia 24 listopada 2025 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY KOŁACZKOWO
na lata 2025-2028**

Opracował: *Sebastian Mazurkiewicz*
Kołaczkowo 2025

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**SPIS TREŚCI**

1. Wstęp.....	4
1.1. Gmina Kołaczkowo.....	4
1.2. Rys historyczny gminy Kołaczkowo.....	5
1.3. Świadomość potrzeby gminnego programu opieki nad zabytkami.....	6
1.4. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.....	6
1.5. Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami.....	7
1.5.1. Konstytucja RP.....	7
1.5.2. Ustawa o samorządzie gminnym.....	7
1.5.3. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	7
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	8
2.1. Zasadnicze uwarunkowania prawne w relacji z gminnym programem opieki nad zabytkami.....	8
2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z innymi opracowaniami związanymi z opieką nad zabytkami.....	11
2.2.1. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami.....	11
2.2.2. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.....	12
2.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.....	13
2.2.4. Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim.....	15
2.2.5. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami.....	17
2.2.7. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego.....	17
2.2.7. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrzesińskiego.....	18
2.2.7. Strategia rozwoju powiatu wrzesińskiego na lata 2014-2020.....	19
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Kołaczkowo.....	20
3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	20
3.2. Zabytki nieruchome.....	20
3.2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	21
3.2.2. Pozostałe zabytki nieruchome niewpisane do rejestru zabytków.....	22
3.3. Zabytki ruchome.....	30
3.4. Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.....	31
3.5. Zabytkowe cmentarze.....	31
3.6. Zabytki archeologiczne.....	32
3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.....	32
3.6.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej.....	32
3.6.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.....	32
3.7. Placówki paramuzealne.....	33
3.8. Miejsca pamięci narodowej.....	34
3.8.1. Definicja miejsca pamięci narodowej.....	34
3.8.2. Groby wojenne i groby weteranów.....	34
3.9. Krajobraz przyrodniczo-kulturowy.....	36
3.9.1. Zabytkowe parki.....	36
3.9.2. Specjalne obszary chronionego krajobrazu.....	36
3.9.3. Pomniki przyrody.....	36
3.9.4. Historyczne nazwy miejscowe.....	37

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze gminy Kołaczkowo.....	38
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków.....	38
4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	38
4.1.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków będące własnością Gminy Kołaczkowo.....	97
4.1.3. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych.....	40
4.1.4. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków archeologicznych.....	41
4.2. Analiza szans i zagrożeń stanu dziedzictwa kulturowego w gminie Kołaczkowo.....	43
4.3. Szlaki turystyczne.....	44
4.3.1. Szlaki rowerowe.....	44
4.3.2. Szlaki piesze.....	44
4.3.3. Szlaki kajakowe.....	44
4.4. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Kołaczkowo	45
4.5. Uwarunkowania wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kołaczkowo.....	45
4.6. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kołaczkowo.....	45
4.8. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Kołaczkowo.....	46
4.9. Uwarunkowania wynikające z Gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Gminy Kołaczkowo.....	51
5. Część programowa Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami: priorytety, działania i sposoby ich realizacji....	52
5.1. Cel strategiczny gminnego programu opieki nad zabytkami	52
5.2. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami.....	52
5.3. Działania służące realizacji priorytetów.....	52
6. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	56
6.1. Instrumentarium realizacji.....	56
7. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	58
7.1. Sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	58
7.2. Zasady oceny dla poszczególnych priorytetów działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	58
8. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	60

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**1. WSTĘP****1.1. Gmina Kołaczkowo**

Gmina Kołaczkowo leży w środkowej części województwa wielkopolskiego, w powiecie wrzesińskim. Pod względem fizjograficznym gmina znajduje się na Pojezierzu Wielkopolskim, na bezzeziornym terenie Równiny Wrzesińskiej (prawie cała gmina) oraz południowy fragment w Kotlinie Śremskiej przez, którą płynie rzeka Warta. Powierzchnia gminy wynosi 115,95 km², co stanowi 0,38% terytorium województwa wielkopolskiego. Siedziba gminy wieś Kołaczkowo oddalona jest od Wrześni, stolicy powiatu 13 km, a od Poznania, stolicy województwa 65 km. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 442 Września-Kalisz oraz dochodzi do niej droga wojewódzka 441 Miłosław-Borzykowo. Przez północno-wschodni fragment gminy przebiega autostrada A2 (najbliższy zjazd z autostrady jest we Wrześni-Białężycach).

Gmina Kołaczkowo graniczy z następującymi gminami:

- od zachodu z gminą Miłosław (pow. wrzesiński),
- od północy z gminą Września (pow. wrzesiński) i gminą Strzałkowo (pow. słupecki),
- od wschodu z gminą Łądek (pow. słupecki) i gminą Pyzdry (pow. wrzesiński),
- od południa z gminą Pyzdry (pow. wrzesiński) i gminą Żerków (pow. jarociński).

Sieć osadniczą tworzy 17 wsi sołectkich. Całą gminę zamieszkuje 5609 mieszkańców (grudzień 2024 r.). Największą miejscowością gminy jest Kołaczkowo. Lasy zajmują 791,5 ha, co stanowi 6,8% obszaru gminy.

Mapa: Gmina Kołaczkowo

źródło: Gminy program ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla gminy Kołaczkowo

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**1.2. Rys historyczny gminy Kołaczkowo**

Pierwsze grupy osadnicze w środkowej Wielkopolsce pojawiły się w mezolocie (8000 – 2500 lat p.n.e.). Ciągłość osadnictwa potwierdzają znaleziska z epoki brązu i żelaza. Osadnictwo znacznie rozwinęło się w okresie wczesnego średniowiecza. Tereny Równiny Wrzesińskiej i Wysoczyzny Gnieźnieńskiej w X w. stanowiły centrum państwa Polan. Rządząca Polanami dynastia Piastów wzniosła potężne grody w Gnieźnie, Gieczu, Ostrowie Lednickim, Poznaniu oraz Grzybowie.

Obszar dzisiejsze gminy Kołaczkowo w okresie piastowskim znajdował się na obszarze kasztelanii biechowskiej a następnie powiatu pyzdrowskiego. Okres średniowiecza to czas, w którym kształtowało się osadnictwo wiejskie. Zakładano wówczas nowe miejscowości. W źródłach historycznych pojawiły się już wtedy m.in. Wszembórz (1247 r.), Szamarzewo (1269 r.), Borzykowo (1272 r.), Sokolniki (1286 r.), Cieśle i Gałęzewice (1288 r.) czy Kołaczkowo (1310 r.). Obszar ten w średniowieczu i okresie nowożytnym należał do jednego z bardziej zasiedlonych obszarów Wielkopolski. Wioski wchodziły w skład dóbr królewskich (Grabowo Królewskie), biskupich (Szamarzewo, Gałęzewice), miasta Pyzdry (Borzykowo, Cieśle Wielkie i Małe) oraz rycerskich. Powstały na tym obszarze liczne parafie katolickie w Kołaczkowie, Bieganowie, Sokolnikach, Gałęzewie (ob. Gałęzewicach), Gorazdowie, Wszemborzu, Grabowie Królewskim i Zielińcu należące do diecezji poznańskiej (do 1925 r.). Gospodarczo i społecznie obszar ten związany był z powiatowym królewskim miastem Pyzdry. Związek ten zerwany został w 1817 r., kiedy to wytyczono granicę pomiędzy Wielkim Księstwem Poznańskim w zaborze pruskim a Królestwem Polskim w zaborze rosyjskim. Granicę wytyczono na wschód od Splawie i Cieśli Wielkich i Małych, pomiędzy Borzykowem a Pyzdrami, na południe od Piasków Gorazdowskich, zaś wieś Szamarzewo granica podzieliła na dwie części. W Borzykowie ustanowiono przejście graniczne z komorą celną. Wtedy to obszar wszedł w skład powiatu ze stolicą we Wrześni i stał się jego rolniczym zapleczem. Oprócz rolnictwa miejscowa ludność zajmowała się przemysłem przez granicę. W 1898 r. uruchomiono Wrzesińską Kolej Powiatową na odcinku Września – Borzykowo. Koleją wąskotorową zwożono do Wrześni plody rolne (buraki do cukrowni), ale także wykorzystywano jako transport osobowy. Wpłynęło to pozytywnie na rozwój zwłaszcza Borzykowa oraz Kołaczkowa. Miejscowości te stały się centrami administracyjnymi dla tej okolicy. Pierwotnie siedziba wójtostwa znajdowała się w Grabowie Królewskim (1818-1835). Następnie obszar podzielony był pomiędzy obwody we Wrześni, Miłosławiu i Strzałkowie. W 1908 r. utworzono obwód z siedzibą w Kołaczkowie.

Mieszkańcy brali czynny udział w walkach niepodległościowych w okresie powstania listopadowego (dostarczanie żywności), powstania wielkopolskiego okresu Wiosny Ludów w 1848 r., powstania styczniowego (aprowizacja przez kordon graniczny). Dzieci szkół z okolicy w latach 1901-1907 wzięły udział w protestach szkolnych w obronie nauczania pacierza w języku ojczystym. W szczególny sposób mieszkańcy wzięli udział w powstaniu wielkopolskim 1918-1919. W grudniu 1918 r. powstała pod dowództwem Ignacego Wietrzyńskiego kompania Służby Straży i Bezpieczeństwa. 28 grudnia 1918 r. 50-osobowa kompania borzykowska pojechała koleją powiatową do Wrześni i włączyła się do dalszych walk prowadzonych na północy Wielkopolski.

W 1934 r. siedzibą gminy zostało Borzykowo. Natomiast ważnymi centrami społecznymi w tym okresie stały się szkoły wiejskie, gdzie odbywały się nie tylko nauka ale także miejscowe spotkania, obchodzono różne uroczystości. Ochotnicze Straże Pożarne powstały w 1928 r. w Borzykowie i w 1938 r. w Kołaczkowie. Znamiennym w historii Kołaczkowa faktem było zakupienie w 1920 r. przez Władysława Reymonta resztówki w Kołaczkowie. Pisarz przebywał tutaj wiosną i latem. W Kołaczkowie odwiedzali go literaci, malarze i politycy. W latach 30 XX w. w ramach parcelacji majątków nastąpiło nowe osadnictwo. Do Kołaczkowa przybyli, m.in. osadnicy z województwa krakowskiego (powstała wtedy ul. Krakowska). W czasie II wojny światowej dochodziło do eksterminacji Polaków. W Sokolnikach Niemcy dokonali mordu na 33 Polakach. Do miejscowości sprowadzono Niemców w krajów bałtyckich i Besarabii. W 1945 r. wszyscy Niemcy uciekli lub wyjechali z terenu gminy. Władzę przejęli przedstawiciele systemu komunistycznego, przeciwko któremu wystąpili żołnierze podziemia działający w organizacji „Zielony Trójkąt”. Nowa władza ludowa dokonała nacjonalizacji majątków ziemskich. W Borzykowie powstała gminna spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”. Część majątków przejęły Państwowe Gospodarstwa Rolne zorganizowane w 1964 r. w Kombinat PGR Bieganowo. W 1954 r. gmina Borzykowo została zlikwidowana, a w jej miejsce

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

powstały mniejsze gromady: Kołaczkowo, Sokolniki, Wszembórz. W 1973 r. powołano gminę Kołaczkowo i w 1975 r. włączono ją do województwa poznańskiego. W 1990 r. przywrócono samorząd terytorialny. Od 1999 r. należy do powiatu wrzesińskiego i województwa wielopolskiego.

1.3. Świadomość potrzeby gminnego programu opieki nad zabytkami

Dziedzictwo kulturowe, to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń jak i naszych czasów. Do dziedzictwa kulturowego oprócz dziedzictwa archeologicznego, architektonicznego i dziedzictwa sztuki zaliczamy także przejawy życia takie jak np. formy gospodarowania, przejawy rozwoju społeczności i inne elementy stanowiące o naszej kulturze.

Świadomość potrzeby ratowania i ochrony zabytków jest coraz powszechniejsza wśród mieszkańców. Dbanie o należyty stan i atrakcyjny wygląd zabytków jest naszym obywatelskim obowiązkiem. Rewitalizacja poszczególnych obiektów jak również całych zespołów zabudowy jest szansą na ich uratowanie. W takich przedsięwzięciach pomagają ma gminny program opieki nad zabytkami, przewidziany przez ustawę o ochronie i opiece nad zabytkami, oraz wynikający ze społecznej potrzeby. W programie wskazuje się aspekty dziedzictwa kulturowego gminy, które należy chronić i objąć opieką. Jest także czynnikiem w upowszechnianiu wiedzy i pomaganiu właścicielom zabytków w dbaniu o dobrą kondycję substancji zabytkowej. Samorząd gminny dba o swoje zabytki oraz wspomaga innych właścicieli zabytków na swoim terenie. Dzięki temu gmina staje się piękna dla mieszkańców i atrakcyjna dla turystów.

Pierwszy „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2014 – 2017”, wprowadzony został uchwałą nr XXXIV/243/2014 Rady Gminy Kołaczkowo z 14 lipca 2014 r. i ogłoszony został w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego (Dz.Urz.Woj.Wlkp. z 2014 r. poz. 4263). Drugi „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2021 – 2024” wprowadzony został uchwałą nr XXVIII/202/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z 18 maja 2021 r. i ogłoszony został w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego (Dz.Urz.Woj.Wlkp. z 2021 r. poz. 4280). Obecny „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025 – 2028” to trzeci tego typu dokument w gminie Kołaczkowo. Wykonanie programu powierza się Wójtowi Gminy Kołaczkowo.

Gminny program opieki nad zabytkami nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminnym a właścicielami zabytków i wojewódzkim konserwatorem zabytków.

1.4. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazuje art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1292):

1. (uchylony),
2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

z wykorzystywaniem tych zabytków,

7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

1.5. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami**1.5.1. Konstytucja RP**

Na mocy art. 5 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.): „*Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego*”, oraz na mocy art. 6. tejże konstytucji: „*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju*”.

1.5.2. Ustawa o samorządzie gminnym

Zgodnie z art. 7 ust. 1 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz.U. 2024, poz. 609 z późn. zm.) nakłada na samorząd gminny jako zadanie własne m.in. sprawy ładu przestrzennego (pkt. 1) oraz sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (pkt.9).

1.5.3. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Na mocy *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1292) zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy). Sporządzany program opieki nad zabytkami ma na celu, w szczególności:

- 1) *uchylony*,
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE
OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO****2.1. Zasadnicze uwarunkowania prawne w relacji z programem opieki nad zabytkami**

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1292).

Art. 3 ustawy definiuje:

- 1) **zabytek** - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) **zabytek nieruchomy** - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny** - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) **prace konserwatorskie** - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) **prace restauratorskie** - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) **roboty budowlane** - roboty budowlane w rozumieniu przepisów *Prawa budowlanego*, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) **badania konserwatorskie** - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) **badania architektoniczne** - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) **badania archeologiczne** - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) **historyczny zespół budowlany** - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) **krajobraz kulturowy** - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) **otoczenie** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

W art. 4. sprecyzowano na czym polega ochrona zabytków, sprawowana przez organy administracji publicznej:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 odróżnia ochronę zabytków sprawowaną przez organy administracji publicznej od opieki nad zabytkami sprawowanej przez właściciela zabytku, która polega na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6 określa jakie zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania:

- 1) Zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 2) Zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz.U. 2022, poz. 2393),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) Zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą również podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. wymienia formy ochrony zabytków:

- 1. wpis do rejestru zabytków,
 - 1a. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 2. uznanie za pomnik historii,
- 3. utworzenie parku kulturowego,
- 4. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest wprowadzenie przez gminy gminnej ewidencji zabytków (art. 21). Sposoby prowadzenia rejestru zabytków oraz krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem określa minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego (art. 24).

Organ stanowiący gminy zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2024, poz. 1292) może udzielać dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków na podstawie zasad określonych w uchwale podjętej przez ten organ.

Przepisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są także w następujących obowiązujących aktualnie ustawach:

- w ustawie z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (tj. Dz.U. 2019, poz. 1591),
- w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (tj. Dz.U. 2023, poz. 501 z późn. zm.),
- w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz.U. 2024, poz. 54 z późn. zm.),
- w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478),
- w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz.U. 2024, poz. 1145 z późn. zm.),

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. 2024, poz. 1130),
- w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (tj. Dz.U. 2024, poz. 725 z późn. zm.),
- w ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (tj. Dz.U. 2015, poz. 774 z późn. zm.),
- w ustawie z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw (tj. Dz.U. 2024, poz. 87),
- w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocena oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. 2024, poz. 1112),
- w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz.U. 2024, poz. 1491).

Przepisy dotyczące ochrony zabytków gromadzonych w muzeach i w bibliotekach zawarte są:

- w ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tj. Dz.U. 2022, poz. 385),
- w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz.U. 2022, poz. 2393).

Przepisy dotyczące ochrony materiałów archiwalnych określono:

- w ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tj. Dz.U. 2020, poz. 164 z późn. zm.).

Przepisy dotyczące miejsc pamięci narodowej zawarte są:

- w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tj. Dz.U. 2023, poz. 102),
- w ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (tj. Dz.U. 2018, poz. 2337),
- w ustawie z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (tj. Dz.U. 2018, poz. 2529).

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z innymi opracowaniami związanymi z opieką nad zabytkami

2.2.1. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami

Rada Ministrów uchwałą nr 424 z dnia 8 grudnia 2023 r. przyjęła „**Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026**”. Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i inspekcji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Najważniejsze cele programu:

- Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:
 - model i system wartościowania zabytków;
 - plany zarządzania dla pomników historii;
 - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.
- Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:
 - cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
 - opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.
- Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:
 - wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
 - digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
 - rozwój portalu zabytek.pl.
- Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:
 - włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
 - kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
 - wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.
- Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:
 - wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
 - warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
 - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
 - inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2.2.2. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XVII/287/20 z dnia 27 stycznia 2020 r. przyjął **Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku** – dokument, który jest mapą drogową działań samorządu na najbliższą dekadę. W strategii wskazuje się na nowy model rozwoju regionalnego, zwany modelem funkcjonalnym. Ma on przyczynić się do zrównoważonego rozwoju naszego województwa i odpowiadać na zidentyfikowane wyzwania, które stoją przed Wielkopolską w najbliższym czasie. Został on tak zaprojektowany aby zapewnić społecznie, gospodarczo i terytorialnie zrównoważony rozwój naszego województwa. Dzięki niemu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich obszarów województwa. Dokument podkreśla wielkopolską świadomość dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego regionu jako kolebki państwowości polskiej oraz regionu zasłużonego w walce o niepodległość i suwerenność kraju. Wielkopolska to region o silnej identyfikacji regionalnej, poszanowaniu tradycji i kultywowaniu najlepszych wartości pokoleń. W Wielkopolsce dba się o środowisko przyrodnicze i ład przestrzenny. Dziedzictwo kulturowe jest ważnym elementem wzmacniającym atrakcyjność turystyczną regionu. W strategii jako misja samorządu wojewódzkiego wskazane jest umacnianie krajowej i europejskiej pozycji Wielkopolski, rozwój potencjału społecznego i gospodarczego, podnoszenie poziomu życia mieszkańców oraz dbanie o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.

W drugim celu strategicznym rozwój społeczny Wielkopolski oparty jest na zasobach materialnych i niematerialnych regionu. W jednym z pakietów działań wyróżnia się dziedzictwo kulturowe Wielkopolski.

Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, ale także dla zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, wzmocnienia atrakcyjności inwestycyj-

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

nej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb wymienia się m.in.:

- Rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej w Wielkopolsce ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego. Celem projektu jest zachowanie, ochrona, promowanie i dalszy rozwój znaczącego potencjału turystyki kulturowej Wielkopolski, opartej głównie na szczególnej roli regionu w historii Polski, w tym szlaków turystyki kulturowej, zwłaszcza Szlaku Piastowskiego ze względu na jego rangę i znaczenie historyczne.

2.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

W dniu 25 marca 2019 r. uchwałą Nr V/70/19, Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania**.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest najważniejszym dokumentem Samorządu Województwa Wielkopolskiego określającym politykę przestrzenną w granicach administracyjnych regionu, w tym dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Plan określa model rozwoju przestrzennego, cele polityki przestrzennej i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa oraz rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a także zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych.

Plan zagospodarowania przestrzennego szczególną uwagę zwraca na zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu. Jednym z zakresów rzeczowych planu jest system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Efektom wielowiekowej historii rozwoju osadniczego Wielkopolski są licznie zachowane zabytki w postaci dzieł architektury, reprezentujących wszystkie style, całych zespołów przestrzennych miast i wsi, zabytków ruchomych, dóbr kultury współczesnej, a także dziedzictwa niematerialnego.

Określone zostały także zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego. Zachowanie wartości kulturowych województwa, oprócz działań ochronnych, wymaga także eliminacji zjawisk zagrażających zachowaniu i utrudniających dostępność dziedzictwa kulturowego (zabytków nieruchomych, w tym archeologicznych, ruchomych i niematerialnych), do których należą m.in.:

- a) intensywne procesy suburbanizacji w otoczeniu dużych i średnich miast – wyludnianie się centrów miast, a w konsekwencji ich degradacja przestrzenna i społeczno-gospodarcza;
- b) zainwestowanie przestrzeni na terenach otwartych oraz obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo;
- c) konflikty przestrzenne wynikające z przebiegu szlaków transportowych – brak obwodnic drogowych dla miejscowości o zachowanych historycznych układach przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków – przez historyczne centra 32 miejscowości przebiegają drogi krajowe, przez 40 – drogi wojewódzkie, a przez 38 – drogi powiatowe;
- d) konflikty przestrzenne wynikające z potrzeb rozwoju naziemnych sieci infrastruktury technicznej, w tym instalacji do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych;
- e) zagrożenia wynikające z lokowania w sąsiedztwie zabytków obiektów niedostosowanych do skali otoczenia, często stwarzających kolizję widokową w obszarach stanowiących przedpola ekspozycji dla obiektów cennych kulturowo oraz wynikające z nieodpowiedniej dbałości o estetykę nowych obiektów niedostosowaną do wartości przestrzeni, w której są realizowane;
- f) konflikty wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej rolniczej i wydobywczej oraz wynikające z przeprowadzanych inwestycji budowlanych m.in. budowy nowych szlaków komunikacyjnych, linii energetycznych, zbiorni-

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

ków wodnych czy budownictwa w ujęciu ogólnym, wymagających prac ziemnych, zagrażające przede wszystkim zabytkom archeologicznym – ok. 68% stanowisk archeologicznych jest zagrożona w wyniku działalności rolniczej, tzw. głęboką orką, 1% w wyniku wydobywania kruszyw, 20% stanowisk – w wyniku działalności inwestycyjnej. Wśród zagrożeń dla zachowania dziedzictwa niematerialnego wymienić należy zjawiska związane z globalizacją, migracjami, postępującymi procesami urbanizacji i industrializacji, zanik przekazu międzypokoleniowego czy nadmierny ruch turystyczny.

Pośród działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla poszczególnych typów krajobrazów kulturowych wskazano poszczególne zadania takie jak np.:

- dla stref wysokiej intensywności procesów osadniczych – zapewnienie skoordynowanego rozwoju oraz integracji funkcjonalno-przestrzennej poprzez:

- ochronę terenów cennych przyrodniczo i kulturowo – zachowanie istniejących terenów leśnych, łąk i pastwisk oraz terenów rolniczych o najwyższej przydatności dla celów produkcji rolnej, a także zarządzanie i wyznaczanie nowych terenów zieleni publicznej oraz zachowanie i rewitalizacja obszarów i obiektów zabytkowych;

- dla stref średniej intensywności procesów osadniczych – zapewnienie równowagi pomiędzy potrzebami rozwoju i ochrony rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz integracji funkcjonalno-przestrzennej poprzez:

- ochronę terenów cennych przyrodniczo i kulturowo – zachowanie istniejących terenów leśnych, łąk i pastwisk oraz terenów rolniczych o najwyższej przydatności dla celów produkcji rolnej, a także zarządzanie i wyznaczanie nowych terenów zieleni publicznej oraz zachowanie i rewitalizacja obszarów i obiektów zabytkowych

- w zakresie ochrony różnorodności biologicznej:

- zachowanie, odtwarzanie i wzbogacanie sieci zieleni przyrodznej, w tym zabytkowych alei, stanowiących antropogeniczne korytarze ekologiczne i ważny element systemu ochrony krajobrazu;

Ważnym elementem jest wzmocnienie tożsamości narodowej i regionalnej poprzez działania ukierunkowane na osiągnięcie optymalnego stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polegać ma to na ochronie istniejących zasobów materialnych i duchowych oraz kreowaniu nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin kulturowych, a zwłaszcza tworzeniu nowej jakości przestrzeni.

Wskazano m.in. następujące obiekty zabytkowe oraz obszary o najwyższych walorach środowiska kulturowego i przyrodniczego, wymagające zachowania i wzmocnienia działań ochronnych:

- obiekty znajdujące się na przebiegu Szlaku Piastowskiego: zabytki archeologiczne: stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej, inne stanowiska archeologiczne ujęte w rejestrze zabytków;
- charakterystyczne dla regionu obiekty: założenia rezydencjonalne wraz z parkami, założenia folwarczne, obiekty sakralne (kościół katolickie i poewangelickie, synagogi), cmentarze, obiekty obronne, obiekty techniczne (przemysłowe, dworcowe, gospodarcze, stopnie wodne, młyny wodne, zabytkowe wiatraki), obiekty użyteczności publicznej, dobra kultury współczesnej, miejsca pamięci narodowej, w tym w szczególności pomniki, cmentarze, obozy jenieckie, miejsca bitew historycznych wraz z ich otoczeniem, obiekty związane z kulturą religijną w tym miejsca kultu i sanktuaria;
- historyczne układy przestrzenne miast i wsi oraz inne założenia kompozycyjne wraz z nawarstwieniami kulturowymi: pozostałe układy urbanistyczne miast i układy ruralistyczne wsi ujęte w rejestrze zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Elementem wspomagającym poznanie dziedzictwa kulturowego są zróżnicowane formy turystyki i rekreacji. Na obszarze województwa wielkopolskiego wskazuje się następujące obszary wizerunkowe dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki o znaczeniu ponadregionalnym: Szlak Piastowski – stanowiący strategiczne pasmo kulturowe Wielkopolski, związane z początkami państwa polskiego.

W planie wskazano zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i efektywnego wykorzystania potencjału kulturowego:

- 1) Zachowanie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego m.in.:
 - podnoszenie rangi ochrony najcenniejszych zabytków, w szczególności związanych z formowaniem się państwa polskiego zlokalizowanych na przebiegu Szlaku Piastowskiego,
 - poszerzanie rejestru zabytków o układy przestrzenne wsi oraz inne założenia kompozycyjne,
 - rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych fragmentów historycznej struktury urbanistycznej,
 - określanie parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów z uwzględnieniem ochrony obszarów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych wraz z elementami specyficznymi dla kultury regionu,
 - wyznaczanie i określanie zasad ochrony otoczenia obiektów wartościowych oraz charakterystycznych elementów struktury krajobrazu: osi widokowych, dominant przestrzennych i panoram miejscowości, w tym pozostawienie obszarów niezainwestowanych, w celu zachowania ekspozycji widokowej na obiekty cenne, charakterystyczne dla krajobrazu kulturowego oraz ograniczanie lokalizowania naziemnych elementów wysokościowych infrastruktury technicznej w strefach ekspozycji widokowej;
- 2) Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego:
 - kształtowanie zagospodarowania obszarów i obiektów stanowiących podstawę kreowania produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa wpływających na tożsamość narodową i regionalną, w tym m.in.: Szlak Piastowski, z obiektami położonymi na jego przebiegu – m.in. Pызdry.

2.2.4. Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim

Przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 25 kwietnia 2016 r. **Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku** (Uchwała Nr XVIII/481/16), wśród priorytetów i celów rozwoju turystyki w województwie wskazuje główne pola strategiczne, w których generują i kumulują się procesy rozwojowe i działalność w dziedzinie turystyki. Pola te stanowią główne obszary wieloletnich i docelowych działań zmierzających do osiągnięcia celu nadrzędnego w turystyce wielkopolskiej. Do priorytetów rozwojowych zaliczono rozwój walorów turystycznych. Celem strategicznym jest tu podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez lepszą ochronę, ekspozycję i organizację zasobów kulturowych i przyrodniczych.

Opieka nad zabytkami wylania się w dwóch celach operacyjnych:

1. Cel operacyjny I.5.1. *Wzrost atrakcyjności produktów turystyki wiejskiej.*

Współcześni turyści oczekują nie tylko wysokiej jakości usług, ale również indywidualnie dopasowanej oferty, która odpowiadać będzie na ich potrzeby i oczekiwania. Charakterystyczne jest przy tym poszukiwanie autentyczności i regionalizmu oraz nastawienie na poznawanie miejscowych zwyczajów. Niezbędnym warunkiem rozwoju turystyki wiejskiej jest wzrost jej atrakcyjności poprzez rozwój specjalistycznej i konkurencyjnej oferty, wykorzystującej zwyczaje, tradycje i kulturę wielkopolskiej wsi.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- 1) Wspieranie budowy i rozbudowy obiektów turystyki wiejskiej, w szczególności adaptacji obiektów zabytkowych na cele turystyczne (np. izby pamięci, skanseny).
 - 2) Wspieranie produktów specjalistycznych i konkurencyjnych, kładących nacisk na autentyczność, lokalność oraz kulturę (lokalne tradycje i zwyczaje), w tym tzw. „wiosek tematycznych”.
 - 3) Wspieranie imprez i wydarzeń promujących lokalną kulturę – tradycje i zwyczaje wielkopolskiej wsi oraz kuchnię regionalną.
 - 4) Wspieranie projektów związanych z poprawą estetyki wielkopolskiej wsi i obiektów turystyki wiejskiej.
2. Cel operacyjny IV.2.2. Wspieranie inwestycji w infrastrukturę noclegową na obszarach o dużej atrakcyjności i niedostatecznym zagospodarowaniu turystycznym.

Dla realizacji celu konieczne są następujące kierunki działań:

Wspieranie inwestycji związanych z adaptacją obiektów zabytkowych

(dwory, pałace, kamienice, zabudowa wiejska) na cele związane ze świadczeniem usług noclegowo-gastronomicznych.

W diagnozie turystyki w województwie wielkopolskim podkreślone zostały walory antropogeniczne Wielkopolski, będącej kolebką państwowości polskiej, na terenie której zlokalizowane są obiekty o wczesnośredniowiecznym rodowodzie. Dzięki nim Wielkopolska należy do regionów bogatych w walory krajoznawcze.

Klasyfikacja walorów krajoznawczych

Do przeprowadzenia analizy zróżnicowania typologicznego walorów, przyjęto klasyfikację rzeczową zawartą w założeniach programowych i organizacyjnych Inwentaryzacji Krajoznawczej PTTK. Klasyfikacja inwentaryzacyjna obejmuje osiem typów obiektów, z czego punkty 2 – 7 dotyczą walorów kulturowych:

- 1) **Środowisko przyrodnicze** (obiekty geologiczne, krajobraz, wody powierzchniowe, formy ochrony przyrody, parki i ogrody).
- 2) **Obiekty archeologiczne** (grodziska, rezerваты, cmentarzyska, dawne miejsca produkcji, miejsca i zabytki kultowe).
- 3) **Zabytki architektury i urbanistyki** (założenia miejskie, budynki mieszkalne, pałace i dwory, obiekty i zespoły sakralne, obiekty użyteczności publicznej, obiekty obronne, budynki gospodarcze, obiekty małej architektury).
- 4) **Upamiętnione miejsca historyczne** (miejsca bitew i innych wydarzeń historycznych, cmentarze, pomniki, tablice pamiątkowe i epitafia, miejsca związane z wybitnymi ludźmi i in.).
- 5) **Zabytki techniki** (obiekty przemysłowe, rzemieślnicze, transportu i komunikacji, budowle hydrotechniczne i wiatrowe, obiekty górnictwa, zegary słoneczne i wieżowe).
- 6) **Muzea, archiwa, zbiory** (muzea i zbiory ponadregionalne, regionalne, skanseny, izby regionalne, pamięci narodowej, zbiory prywatne o wartości krajoznawczej).
- 7) **Obiekty i ośrodki kultury ludowej** (układy ruralistyczne, obiekty sakralne, chałupy, zagrody, budynki gospodarcze, przemysłowe, rzemieślnicze, czynne ośrodki sztuki ludowej, folklor).
- 8) **Obiekty współczesne** (powstałe po 1945 roku), imprezy (założenia przestrzenne, obiekty użyteczności publicznej, budynki mieszkalne, tradycyjne imprezy kulturalne i in.).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**2.2.5. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami**

Województwo Wielkopolskie posiada *Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024* wprowadzony uchwałą nr XXXVIII/714/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z 4 stycznia 2021 r. Program kontynuuje wskazuje następujące cele:

1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego
2. Budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego.
3. Włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa.
4. Rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
5. Podejmowanie i określenie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.

2.2.6. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr LI/1000/23 z 27 marca 2023 roku w sprawie. Audyt krajobrazowy stanowi podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu poprzez uwzględnienie wniosków i rekomendacji w dokumentach planistycznych szczebla regionalnego i lokalnego. Zapisy audytu krajobrazowego wzmocnią także ochronę krajobrazu na obszarach objętych ochroną prawną.

Zakres rzeczowy audytu krajobrazowego wynika z art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne, unikatowe i syntetyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

Zgodnie z art. 38a ust. 3 ustawy w audycie krajobrazowym określa się w szczególności:

- krajobrazy występujące na obszarze danego województwa,
- lokalizację krajobrazów priorytetowych,
- lokalizację i granice obszarów prawnie chronionych:
 - parków kulturowych,
 - parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu,
 - obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach,
- zagrożenia dla możliwości zachowania krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony,
- rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych formami ochrony,
- lokalne formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Na dokument audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego składają się:

- a) Tekst wprowadzający.
Folder zawiera wprowadzenie do audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego, w którym przedstawiono m.in. etapy sporządzania audytu, jego znaczenie w planowaniu przestrzennym oraz przyjęte metodyki i zastosowane dane.
- b) Krajobrazy województwa wielkopolskiego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Folder zawiera granice i wykaz wszystkich krajobrazów województwa, w tym zestawienie krajobrazów dla poszczególnych gmin. Każdy krajobraz jest oznaczony unikalnym numerem id.

- c) Charakterystyka krajobrazów województwa wielkopolskiego.

Folder zawiera zestawienie cech analitycznych (przyrodniczych, kulturowych) i syntetycznych dla każdego krajobrazu oraz charakterystykę poszczególnych krajobrazów. Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym charakterystykę krajobrazów realizuje się w formie modułów od I do V. Moduł V realizowany jest tylko dla krajobrazów priorytetowych i zawiera informacje o dokumentacji fotograficznej i kartograficznej.

- d) Ocena krajobrazów województwa wielkopolskiego.

Folder zawiera karty oceny wszystkich krajobrazów, w podziale na krajobrazy priorytetowe i pozostałe (niemające statusu krajobrazu priorytetowego). Wyniki tej oceny są niezbędne do wskazania krajobrazów priorytetowych.

- e) Priorytety.

Folder zawiera dane dotyczące krajobrazów priorytetowych – zestawienie krajobrazów priorytetowych (w tym zestawianie w poszczególnych gminach), ich granice, lokalne formy architektoniczne oraz szczegółowe analizy poszczególnych krajobrazów priorytetowych składające się z tekstu, załączników graficznych oraz zdjęć.

- f) Formy ochrony krajobrazów województwa wielkopolskiego.

Folder zawiera dane dotyczące krajobrazów w granicach obszarów prawnie chronionych tj. parki kulturowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu - zestawienia i granice form ochrony na terenie województwa oraz analizy krajobrazów w obrębie tych obszarów. Dla każdej formy ochrony została przeprowadzona analiza składająca się z tekstu oraz załączników graficznych.

- g) Propozycje form ochrony krajobrazów województwa wielkopolskiego.

Folder zawiera propozycje (rekomendacje) obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zabytków. Przedstawiono wykazy obszarów i obiektów wskazanych do objęcia ochroną prawną oraz zobrazowano ich lokalizację na załącznikach graficznych. W tym folderze zawarto również obszary do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie nowych form ochrony.

Na terenie gminy Kołaczkowo audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego wyszczególnił następujące krajobrazy:

- a) podmiejski o zwartej, wielorządowej zabudowie o charakterze wiejskim (centrum wsi: Kołaczkowo, Borzykowo, Bieganowo);
- b) wiejski z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (centrum wsi: Grabowo Królewskie);
- c) wiejski z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości (większa część gminy);
- d) leśny z przewagą siedlisk lasowych (las w Gorazdowie/Sokolnikach);
- e) bagienno-łąkowy (dolina rzeki Warty w Sławiu, dolina rzeki Szywy w Krzywej Górze).

2.2.7. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrzesińskiego

Głównym dokumentem o zasięgu powiatowym dotyczącym opieki nad zabytkami jest **Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wrzesińskiego na lata 2022-2025** przyjęty przez Radę Powiatu we Wrześni Uchwałą nr 280/XLVI/2022 z dnia 16 września 2022 r. Jest to dokument o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w powiecie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program finansowany jest ze środków pochodzących z budżetu powiatu wrzesińskiego, funduszy zewnętrznych i innych.

2.2.8. Strategia rozwoju powiatu wrzesińskiego

Rada Powiatu we Wrześni uchwałą nr 36/VI/2015 z dnia 21 maja 2015 r. przyjęła **Strategię rozwoju powiatu wrzesińskiego na lata 2014 - 2020**, zaś uchwałą nr 118/XIX/2016 z dnia 2 czerwca 2016 r. dokonała jej zmiany. Rada Powiatu Wrzesińskiego uchwałą nr 361/LVII/2023 z 15 listopada 2023 r. uchwalila **Strategię rozwoju powiatu wrzesińskiego do roku 2030**". Jednym z obszarów strategicznych jest: Dziedzictwo kulturowe, oferta czasu wolnego, turystyka i sport (rodz. 4). Celem działań jest rozwój oferty wykorzystania czasu wolnego, bazującej na tradycjach i walorach turystycznych powiatu wrzesińskiego. W strategii ukazane jest spojrzenie na zabytki i dziedzictwo kulturowe w kontekście rozwoju oferty usług turystycznych. Jako element rozpoznawalność dziedzictwa w powiecie wrzesińskim w ramach Szlaku Piastowskiego wskazuje się m.in. Pызdry. W strategii zakłada się badanie i dokumentowanie lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego powiatu, wspieranie i promocję folkloru, tradycji i sztuki ludowej, rozpowszechnianie lokalnej twórczości i dziedzictwa kulturowo-historycznego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
GMINY KOŁACZKOWO****3.1. Obiekty zabytkowe nieruchomości o najwyższym znaczeniu dla gminy**

Gmina Kołaczkowo, jest gminą o typowo wiejskim charakterze. Do najcenniejszych zabytków należą kościoły parafialne (wszystkie katolickie, kościoły wpisane do rejestru zabytków: Bieganowo, Grabowo Królewskie, Kołaczkowo, Sokolniki i Zieleniec; kościół nie wpisany do rejestru zabytków: Wszembórz). Najstarszym zachowanym obiektem jest drewniany kościół w Zielińcu (XVII w.). Pozostałe świątynie pochodzą z XIX i 1 poł. XX w. Dalej ciekawe są pochodzące z XIX i pocz. XX w. zespoły dworsko-folwarczne (dwory wpisane do rejestru zabytków: Bieganowo, Borkowo, Grabowo Królewskie, Gorazdowo, Kołaczkowo, Zieleniec; dwory nie wpisane do rejestru zabytków: Borzykowo, Cieśle Małe, Szamarzewo, Żydowo), zespoły folwarczne lub ich pozostałości (Bieczewo, Budziłowo, Krzywa Góra, Zieleniec-Janowo) oraz związane z nimi parki krajobrazowe (wpisane do rejestru zabytków: Bieganowo, Borkowo, Gorazdowo, Grabowo Królewskie, Kołaczkowo, Sokolniki i Zieleniec; nie wpisane do rejestru zabytków: Borzykowo, Cieśle Małe, Szamarzewo). Spośród wyżej wymienionych zespołów dworskich do najcenniejszych i najciekawszych można zaliczyć: pałac i zespół dworski z parkiem w Kołaczkowie, dwór i park w Bieganowie, dwór, oficynę i park w Gorazdowie oraz pałac i park w Zielińcu. W niektórych wsiach częściowo zachowały się domy mieszkalne pracowników folwarcznych (czworaki, trojaki lub dwojaki), które obecnie w większości stanowią własność osób prywatnych i ulegają stopniowym przebudowom. Do ciekawszych obiektów przemysłowych można zaliczyć gorzelnię w folwarku w Gorazdowie. Na terenie gminy znajdują się liczne budynki z początku XX w. powstałe dla szkolnictwa. Takie obiekty pełniące obecnie różne funkcje znajdują się w Kołaczkowie, Borzykowie, Budziłowo, Gorazdowie, Grabowie Królewskim, Sokolnikach, Szamarzewie i Wszemborzu. Na terenie gminy znajdują się także cmentarze katolickie (przykościelne nieczynne, czynne przeważnie poza centrum wsi) oraz nieczynne cmentarze ewangelickie w Budziłowie, Łagiewkach i Sokolnikach, z czego najciekawszym i w miarę w pełni zachowanym jest cmentarz ewangelicki w Sokolnikach.

3.2. Zabytki nieruchomości

Zabytkiem nieruchomości jest nieruchomości, jej część lub zespół nieruchomości, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością. Zabytkiem nieruchomości są także nieruchomości zabytki archeologiczne, będące pozostałością (powierzchniową, podziemną lub podwodną) egzystencji człowieka. Kodeks Cywilny (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny - t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.) nieruchomości dzieli na trzy rodzaje: 1. gruntowe stanowiące część powierzchni ziemi, 2. budynkowe trwale związane z gruntem, 3. lokalowe będące częścią budynku. Zabytkiem nieruchomości może być wybrana część lub całość nieruchomości. Oprócz budynków lub budowli zabytki nieruchomości to także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych ludzi lub instytucji. W ustawie wymienione są także krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, budownictwo obronne, obiekty techniki, cmentarze i parki. Ze względu na posiadane wartości historyczne, artystyczne lub naukowe w interesie społecznym jest zachowanie zabytków poprzez otoczenie ich ochroną i opieką.

Najcenniejsze zabytki wpisuje się do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028
3.2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
Ewidencja zabytków nieruchomych z terenu gminy Kołaczkowo wpisanych do rejestru zabytków

źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa – Rejestr Zabytków Województwa Wielkopolskiego, dostęp 29 marca 2025 r.¹
ustalenia adresów oraz uzupełnienia – S. Mazurkiewicz

Lp.	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków
1.	Bieganowo	Bieganowo 15	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚWIĘTEGO KRZYŻA w zespole kościoła	1729 r., 1800 r.	951/A z 4.03.1970
2.	Bieganowo	Bieganowo, b. nr.	PAŁAC w zespole pałacowym	I. 1914-1916	1064/Wkp/A z 12.04.1973
3.	Bieganowo	Bieganowo, b. nr.	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w., przekształ. pocz. XX w.	1064/Wkp/A z 12.04.1973
4.	Borkowo (ob. Szamorzewo)	Szamorzewo 34	DWÓR w zespole dworskim	1921 r.	2649/A z 15.07.1998
5.	Borkowo (ob. Szamorzewo)	Szamorzewo 34	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. po 1921 r.	2649/A z 15.07.1998
6.	Gorazdowo	Gorazdowo 39	DWÓR w zespole dworskim	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970
7.	Gorazdowo	Gorazdowo 37	OFICyna I STAJNIA w zespole dworskim	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970
8.	Gorazdowo	Gorazdowo 37 i 39	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. pocz. XX w.	962/A z 5.03.1970
9.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA w zespole kościoła	I. 1925-1927	2644/A z 14.04.1998
10.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	KAPLICA PRZEDPOGRZEBOWA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
11.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	DZWONNICA w zespole kościoła	I. 20. XX w.	2644/A z 14.04.1998
12.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	OGRODZENIE w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
13.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	BRAMA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
14.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła	poł. XIX w.	2644/A z 14.04.1998
15.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	DWÓR w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
16.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	OGRODZENIE w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
17.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	BRAMA WJAZDOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
18.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	BRAMA PARKOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
19.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w.	1977/A z 11.12.1984
20.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska, bez nr	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. APOSTOŁÓW SZYMONA I JUDY TADEUSZA w zespole kościoła	I. 1830-1836, 1850	424/A z 28.11.1968

¹ Rejestr zabytków prowadzi Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków - Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Zbiór posiadanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) dokumentów może być niekompletny, dlatego możliwe są rozbieżności pomiędzy publikowanym wykazem danych, a stanem rzeczywistym. NID dokłada wszelkich starań aby wdrożyć procedury pozwalające na bieżącą aktualizację repozytorium cyfrowego decyzji administracyjnych dotyczących rejestru zabytków. Ze względu na ewolucję przepisów prawnych związanych z ochroną zabytków trwającą od 1918 r. (dekret Rady Regencyjnej o opiece nad zabytkami sztuki i kultury) oraz zmieniające się zasady prowadzenia rejestru i postrzegania wartości obiektów zabytkowych zasób jest niejednorodny, a informacje tworzone na jego podstawie mogą wymagać aktualizacji. W miarę możliwości autor Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo informuje o rozbieżnościach w dokumentacji oraz wskazuje stan faktyczny.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

21.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	PALAC w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2521/A z 7.10.1955
22.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 2	OFICYNA (BUDYNEK DWORSKI – w decyzji) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955
23.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 5	STAJNIA (w decyzji, określany jest także jako: SPICHLERZ) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955
24.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	PARK KRAJOBRAZOWY z ALEJĄ DOJAZDOWĄ w zespole pałacowym	poł. XIX w.	1992/A z 1.02.1985
25.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA w zespole kościoła	1932 r.	38/Włkp/A z 25.09.2000
26.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła	4 ów. XIX w.	38/Włkp/A z 25.09.2000
27.	Sokolniki	Sokolniki	PARK KRAJOBRAZOWY	XIX/XX w.	1985/A z 19.12.1984
28.	Zieliniec	Zieliniec 48	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA w zespole kościoła	XVIII w.	2500/A z 30.10.1953
29.	Zieliniec	Zieliniec 48	DZWONNICA w zespole kościoła	XVII w.?	958/A z 5.03.1970
30.	Zieliniec	Zieliniec	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w.	1797/A z 27.06.1980

3.2.2. Pozostałe zabytki nieruchomości niewpisane do rejestru zabytków

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i pozostałe ujmowane są w wojewódzkiej ewidencji zabytków jak i w gminnych ewidencjach zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do stworzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Gminna ewidencja zabytków prowadzona jest przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – t.j. Dz.U. 2024, poz. 1992). W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchomości tj.: budynki, układy urbanistyczne, zespoły budowlane i zabytki archeologiczne. Stosownie do art. 22 ust 5 ww. ustawy:

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) *zabytki nieruchomości wpisane do rejestru,*
- 2) *inne zabytki nieruchomości znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,*
- 3)²⁾ *inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.* ²⁾ Uznany za niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dniem 18 maja 2023 r. w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2023 r. sygn. akt P 12/18 (Dz. U. poz. 951).

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno – budowlany z organem decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. Dz.U. 2024, poz. 1130) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 Prawa budowlanego Dz.U. 2024, poz. 725).

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Kołaczkowo została wykonana w latach 2013-2019. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Kołaczkowo została wprowadzona Zarządzeniem nr 61/2019 Wójta Gminy Kołaczkowo z 18 października 2019 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kołaczkowo

źródło: Zarządzenie r 61/2019 Wójta Gminy Kołaczkowo z dnia 18 października 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Adres/miejsce	Obręb i nr ewid. działki	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków (lub uwagi)
1.	Bieczewo	Bieczewo bez nr	Bieganowo 122/15	CHLEW w zespole folwarcznym	1 ćw. XX w.	Obiekt nie istnieje.
2.	Bieganowo	Bieganowo 15	Bieganowo 91/1	KOŚCIÓŁ PRAFIALNY PW. ŚWIĘTEGO KRZYŻA w zespole kościoła	1729 r., 1800 r.	951/A z 4.03.1970
3.	Bieganowo	Bieganowo 15	Bieganowo 91/1	OGRODZENIE	1 poł. XIX w.	--
4.	Bieganowo	Bieganowo 15	Bieganowo 91/1	BRAMA	1 poł. XIX w.	--
5.	Bieganowo	Bieganowo 14	Bieganowo 39/7	PLEBANIA	I. 30. XX w.	--
6.	Bieganowo	Bieganowo 14A i 14B	Bieganowo 39/4 i 39/5	STARA PLEBANIA	4 ćw. XIX w.	Obiekt znaczenie zmieniony.
7.	Bieganowo	Bieganowo 15	Bieganowo 91/1	CMENTARZ PARAFIALNY PRZYKOŚCIELNY	2 poł. XIX w.	--
8.	Bieganowo	Bieganowo bez nr	Bieganowo 35	CMENTARZ PARAFIALNY	2 poł. XIX w.	--
9.	Bieganowo	Bieganowo 35	Bieganowo 105/3	PAŁAC w zespole pałacowym	I. 1914-1916	1064/Wkp/A z 12.04.1973
10.	Bieganowo	Bieganowo 35	Bieganowo 105/3	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w., przekształ. pocz. XX w.	1064/Wkp/A z 12.04.1973
11.	Bieganowo	Bieganowo 35	Bieganowo 107/13	RZĄDCÓWKA w zespole pałacowym	pocz. XX w.	--
12.	Bieganowo	Bieganowo 35	Bieganowo 105/3	BRAMA w zespole pałacowym	1 ćw. XX w.	--
13.	Bieganowo	Bieganowo 35	Bieganowo 105/3	OGRODZENIE w zespole pałacowym	1 ćw. XX w.	--
14.	Bieganowo	Bieganowo bez nr	Bieganowo 108/1	MOSTEK w zespole folwarcznym	1 ćw. XX w.	--
15.	Bieganowo	Bieganowo 33	Bieganowo 107/4	CZWORAK w zespole folwarcznym	I. 20. XX w.	--
16.	Bieganowo	Bieganowo 8	Bieganowo 52	DOM	1914 r.	Obiekt znaczenie zmieniony.
17.	Bieganowo	Bieganowo 19	Bieganowo 101/20	DOM	2 ćw. XIX w.	--
18.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 35	Szamarzewo 291/2	DWÓR w zespole dworskim	1921 r.	2649/A z 15.07.1998
19.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 35	Szamarzewo 291/2	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. po 1921 r.	2649/A z 15.07.1998
20.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 37	Szamarzewo	CZWORAK w zespole dworskim	k. XIX w.	--
21.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 35	Szamarzewo 278/1	OGRODZENIE w zespole dworskim	pocz. XX w.	--
22.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 49	Borzykowo 21	SZKOŁA	pocz. XX w.	--
23.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 82	Borzykowo 151/6	POCZTA (URZĄD CELNY)	I. 30. XX w. (wino być pocz. XX w.)	--
24.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 101	Borzykowo 174/10	DWÓR w zespole dworskim	1906 r., przebud. II poł. XX w.	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

25.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 95 (winno być jeszcze nr 94 – nie ma go na wskazaniu konserwatorskim)	Borzykowo 158/1 Borzykowo 157/1	CZWORAK w zespole dworskim	pocz. XX w.	--
26.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 101	Borzykowo 174/3	SPICHLERZ w zespole dworskim	pocz. XX w.	--
27.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 101	Borzykowo 174/10	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	2 poł. XIX w.	--
28.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 78	Borzykowo 48/11	DOM, ob. sklep	pocz. XX w.	--
29.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 79	Borzykowo 106	DOM (dawny zajazd?), ob. apteka	pocz. XX w.	--
30.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 83	Borzykowo 152	DOM	pocz. XX w.	--
31.	Borzykowo	ul. Wrzesińska 84	Borzykowo 61	DOM	pocz. XX w.	--
32.	Budziłowo	Budziłowo bez nr	Budziłowo 12	CMENTARZ EWANGELICKI	XIX/XX w.	--
33.	Budziłowo	Budziłowo 23	Budziłowo 70 oraz fragmenty działek 69 i 71	SZKOŁA, ob. dom	pocz. XX w.	--
34.	Budziłowo	Budziłowo 11 (Budziłówko)	Budziłowo 162/3	OBORA w zagrodzie nr 11	1 ćw. XX w.	--
35.	Budziłowo	Budziłowo 7 (Budziłówko)	Budziłowo 155/8	DOM	1909 r.	Obiekt nie istnieje. Do wyjaśnienia.
36.	Budziłowo	Budziłowo 8 (Budziłówko)	Budziłowo 161/6	DOM	4 ćw. XIX w.	--
37.	Budziłowo	Budziłowo 12 (Budziłówko)	Budziłowo 142/8	DOM	1904 r.	--
38.	Budziłowo	Budziłowo 22 (winno być 25 ?)	Budziłowo	DOM	4 ćw. XIX w.	Do wyjaśnienia
39.	Cieście Małe	Cieście Małe 11	Cieście Małe 54/5	DWÓR, ob. dom w zespole dworskim	I. 20. XX w.	--
40.	Cieście Małe	Cieście Małe 11	Cieście Małe 54/5	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	pocz. XX w.	--
41.	Cieście Małe	Cieście Małe 14	Cieście Małe 28	CZWORAK w zespole dworskim	I. 20. XX w.	--
42.	Cieście Małe	Cieście Małe 11	Cieście Małe 53	KUŹNIA w zespole dworskim	I. 20.-30. XX w.	--
43.	Cieście Małe	Cieście Małe 9	Cieście Małe 45	DOM	4 ćw. XIX w.	--
44.	Cieście Małe	Cieście Małe 10	Cieście Małe 35	DOM	1930 r.	--
45.	Cieście Wielkie	Cieście Wielkie 1	Cieście Wielkie 90/1	DOM	I. 1900-1910	--
46.	Cieście Wielkie	Cieście Wielkie 3	Cieście Wielkie 98/2	DOM	I. 40. XX w.	Do wyjaśnienia.
47.	Cieście Wielkie	Cieście Wielkie 9	Cieście Wielkie	DOM	4 ćw. XIX w.	Do wyjaśnienia.
48.	Gałęzewice	Gałęzewice 10	Gałęzewice 19/1	DOM	XIX/XX w.	Dom nie istnieje, w jego miejscu nowy budynek. Pozostała przed budynkiem murowana kapliczka.
49.	Gałęzewice	Gałęzewice 30	Gałęzewice 171	OBORA w zagrodzie nr 30	XIX/XX w.	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

50.	Galęzewice	Galęzewice 30	Galęzewice 171	OGRODZENIE w zagrodzie nr 30	XIX/XX w.	--
51.	Galęzewice	Galęzewice 31	Galęzewice 101	DOM	XIX/XX w.	--
52.	Galęzewice	Galęzewice 40	Galęzewice 110/2	DOM	I. 20. XX w.	Budynek znacznie przebudowany i rozbudowany, zatracił cechy zabytkowe.
53.	Galęzewice	Galęzewice 42	Galęzewice 11/2	DOM	1910 r.	--
54.	Galęzewice	Galęzewice 43	Galęzewice 128/8	DOM	4 ćw. XIX w.	--
55.	Gorazdowo	Gorazdowo 48	Gorazdowo 39/1	SZKOŁA w zespole szkoły	pocz. XX w.	--
56.	Gorazdowo	Gorazdowo 48	Gorazdowo 39/1	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły	pocz. XX w.	--
57.	Gorazdowo	Gorazdowo 39	Gorazdowo 48/1	DWÓR w zespole dworsko-folwarcznym	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970
58.	Gorazdowo	Gorazdowo 37	Gorazdowo 48/1	OFICYNA Z KUCHNIĄ w zespole dworsko-folwarcznym	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970 nie istnieje!
59.	Gorazdowo	Gorazdowo 37	Gorazdowo 48/1	OFICYNA I STAJNIA w zespole dworsko-folwarcznym	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970
60.	Gorazdowo	Gorazdowo 37 i 39	Gorazdowo 48/1	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworsko-folwarcznym	poł. XIX w., powiększ. pocz. XX w.	962/A z 5.03.1970
61.	Gorazdowo	Gorazdowo 44	Gorazdowo 96/8	RZĄDCÓWKA w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
62.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	STAJNIA OGIERÓW w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
63.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	OBORA, ob. zlewnia mleka w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
64.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	OBORA w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
65.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	OBORA w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
66.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	OBORA w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
67.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	STODOŁA, ob. magazyn w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
68.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	SPICHLERZ w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
69.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	GORZELNIA w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	--
70.	Gorazdowo	Gorazdowo 41	Gorazdowo 96/8	DOM MIESZKALNY URZEDNIKÓW w zespole dworsko-folwarcznym	1904 r.	--
71.	Gorazdowo	Gorazdowo 36	Gorazdowo 167	CZWORAK w pozostałości kolonii mieszkalnej	k. XIX w.	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

72.	Gorazdowo	Gorazdowo 35	Gorazdowo 168	CZWORAK w pozostałości kolonii mieszkalnej	k. XIX w.	--
73.	Gorazdowo	Gorazdowo 34	Gorazdowo 169	CZWORAK w pozostałości kolonii mieszkalnej	k. XIX w.	--
74.	Gorazdowo	Gorazdowo (Piaski) 11	Gorazdowo 107 i 108	STRAŻNICA GRANICZNA, ob. dom	I. 1910-1920	--
75.	Gorazdowo	Gorazdowo (Piaski) 19	Gorazdowo 148/7	OBORA w zagrodzie nr 19	ok. 1910	--
76.	Gorazdowo	Gorazdowo (Piaski) 19	Gorazdowo 148/7	STODOLA w zagrodzie nr 19	ok. 1910	--
88.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA w zespole kościoła	I. 1925-1927	2644/A z 14.04.1998
89.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	KAPLICA PRZEDPOGRZEBOWA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
90.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	DZWONNICA w zespole kościoła	I. 20. XX w.	2644/A z 14.04.1998
91.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	OGRODZENIE w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
92.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	BRAMA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998
93.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	Grabowo Królewskie 95/1	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła	pol. XIX w.	2644/A z 14.04.1998
94.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie bez nr	Grabowo Królewskie 4	CMENTARZ PARAFIALNY	pol. XIX w.	--
95.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	Grabowo Królewskie 88/13	DWÓR w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
96.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	Grabowo Królewskie 88/13	OGRODZENIE w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
97.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	Grabowo Królewskie 88/13	BRAM WJAZDOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
98.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	Grabowo Królewskie 88/13	BRAM PARKOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998
99.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	Grabowo Królewskie 88/13	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	pol. XIX w.	1977/A z 11.12.1984
100.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 33 (wg SIP i Geoportal) natomiast De Heus dawn. Golpsz podaje nr 32	Grabowo Królewskie 149	RZĄDCÓWKA w zespole folwarcznym	I. 20. XX w.	--
101.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 33 (wg SIP i Geoportal) natomiast De Heus dawn. Golpsz podaje nr 32, wg Google Maps nr 32A	Grabowo Królewskie 88/12	KUŹNIA w zespole folwarcznym	1 ćw. XX w.	--
102.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 33 (wg SIP i Geoportal)	Grabowo Królewskie 88/12	MŁYN w zespole folwarcznym	k. XIX w.	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

		natomiast De Heus dawn. Golpasz podaje nr 32, wg Google Maps nr 32A				
103.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 33 (wg SIP i Geoportal) natomiast De Heus dawn. Golpasz podaje nr 32, wg Google Maps nr 32A	Grabowo Królewskie 88/12	PIEKARNIA w zespole folwarcznym	k. XIX w.	--
104.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 33 (wg SIP i Geoportal) natomiast De Heus dawn. Golpasz podaje nr 32, wg Google Maps nr 32A	Grabowo Królewskie 88/12	SKLEP DLA PRACOWNIKÓW w zespole folwarcznym	1933 r.	--
105.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 34	Grabowo Królewskie 145	TROJAK w zespole folwarcznym	1924 r.	--
106.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 35	Grabowo Królewskie 144	TROJAK w zespole folwarcznym	1924 r.	--
107.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 10	Grabowo Królewskie 114/2	DOM	1912 r.	--
108.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska, bez nr	Kołaczkowo 154	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. APOSTOŁÓW SZYMONA I JUDY TADEUSZA w zespole kościoła	I. 1830-1836, 1850	424/A z 28.11.1968
109.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska, bez nr	Kołaczkowo 154	DZWONNICA w zespole kościoła	przed poł. XIX w.	--
110.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska 22	Kołaczkowo 42	PLEBANIA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	--
111.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska, bez nr	Kołaczkowo 154	CMENTARZ PARAFIALNY w zespole kościoła	II poł. XIX w.	--
112.	Kołaczkowo	ul. Szeroka, bez nr	Kołaczkowo 159 i 160/3	CMENTARZ PARAFIALNY	XX w.	--
113.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska 41	Kołaczkowo 64/2	SZKOŁA w zespole szkoły	I. 20.-30. XX w.	--
114.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska 41	Kołaczkowo 64/2	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły	I. 20.-30. XX w.	--
115.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	Kołaczkowo 153/16	PAŁAC w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2521/A z 7.10.1955
116.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 2	Kołaczkowo 153/45	OFICYNA (BUDYNEK DWORSKI – w decyzji) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955
117.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 5	Kołaczkowo 153/17	STAJNIA (w decyzji, określany jest także jako: SPICHLERZ) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955
118.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska 33 i 34	Kołaczkowo 59/5 i 59/6	CZWORAK w zespole dworskim	k. XIX w.	--
119.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	Kołaczkowo 153/16	BRAMA w zespole dworskim	1 poł. XIX w.	--
120.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	Kołaczkowo 153/16	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w.	1992/A z 1.02.1985

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczkowo na lata 2025-2028

121.	Kołczkowo	ul. Krakowska nr 2 wg WEZ; nr 3 wg Google Maps nr 4 wg. SIP i Geoportal	Kołczkowo 74/3	DOM w zagrodzie nr 2 (nr wg WEZ)	1937 r.	--
122.	Kołczkowo	ul. Krakowska nr 2 wg WEZ; nr 3 wg Google Maps nr 4 wg. SIP i Geoportal	Kołczkowo 74/3	DOM w zagrodzie nr 2 (nr wg WEZ)	1937 r.	--
123.	Kołczkowo	ul. Krakowska nr 2 wg WEZ; nr 3 wg Google Maps nr 4 wg. SIP i Geoportal	Kołczkowo 74/3	DOM w zagrodzie nr 2 (nr wg WEZ)	1937 r.	--
124.	Kołczkowo	ul. Miłosławska 9	Kołczkowo 153/40	DOM	4 ćw. XIX w.	--
125.	Kołczkowo	ul. Wrzesińska 7	Kołczkowo 257/1	DOM	I. 20. XX w.	--
126.	Kołczkowo	ul. Wrzesińska 13	Kołczkowo 261	DOM	1910 r.	--
127.	Kołczkowo	ul. Wrzesińska 17	Kołczkowo 264	DOM	1910 r.	--
128.	Kołczkowo	ul. Wrzesińska 39 a (dawn. 40)	Kołczkowo 63/2	DOM	1912 r.	--
129.	Kołczkowo	ul. Wrzesińska 2	Kołczkowo 413/3	WIATRAK KOŻŁAK	1787 r.	--
130.	Krzywa Góra	Krzywa Góra 27	Krzywa Góra 252/6	RZĄDCÓWKA	1 ćw. XX w.	--
131.	Krzywa Góra	Krzywa Góra 25	Krzywa Góra 134/17	CZWORAK	1 ćw. XX w.	Zamienione foto w karcie GEZ.
132.	Krzywa Góra	Krzywa Góra 26	Krzywa Góra 134/16	CZWORAK	1 ćw. XX w.	Zamienione foto w karcie GEZ.
133.	Krzywa Góra	Krzywa Góra 28	Krzywa Góra 134/18	CZWORAK	1 ćw. XX w.	Zamienione foto w karcie GEZ.
134.	Krzywa Góra	Krzywa Góra 27	Krzywa Góra 252/6	STAJNIA, ob. garaż i świetlica	1 ćw. XX w.	--
135.	Łagiewki	Łagiewki bez nr	Łagiewki 10	CMENTARZ EWANGELICKI	2 poł. XIX w.	--
136.	Łagiewki	Łagiewki 5	Łagiewki 45	SZKOŁA, ob. dom	I. 1910-1920	--
137.	Łagiewki	Łagiewki 2	Łagiewki 19	OBORA w zagrodzie nr 2	1912 r.	--
138.	Łagiewki	Łagiewki 6 (wg WEZ) jest nr 9 wg. SIP	Łagiewki 34	DOM	I. 1910-1920	Do wyjaśnienia.
139.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	Sokolniki 290	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA w zespole kościoła	1932 r.	38/Wkp/A z 25.09.2000
140.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	Sokolniki 235/4	PLEBANIA w zespole kościoła	I. 20. XX w.	--
141.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	Sokolniki 290	CMENTARZ PARAFIALNY w zespole kościoła	4 ćw. XIX w.	38/Wkp/A z 25.09.2000
142.	Sokolniki	ul. Spokojna bez nr	Sokolniki 134, 133, 132	CMENTARZ PARAFIALNY	4 ćw. XIX w.	--
143.	Sokolniki	ul. Rzeczna bez nr	Sokolniki 418	CMENTARZ EWANGELICKI	4 ćw. XIX w.	--
144.	Sokolniki	ul. Rzeczna bez nr	Sokolniki 418	KAPLICA NA CMENTARZU EWANGELICKIM	1 ćw. XX w.	--
145.	Sokolniki	ul. Szkolna 15	Sokolniki 425	SZKOŁA w zespole szkoły	pocz. XX w.	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

146.	Sokolniki	ul. Szkolna 15	Sokolniki 425	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły	I. 20. XX w.	--	
147.	Sokolniki	ul. Pocztowa 3 wg. WEZ nr 2	Sokolniki 411	POCZTA, ob. dom	I. 1910-1920	--	
148.	Sokolniki	Sokolniki bez nr	Sokolniki 424, 425, 427	PARK KRAJOBRAZOWY	XIX/XX w.	1985/A z 19.12.1984	
149.	Sokolniki	ul. Pocztowa 2	Sokolniki 427	RZĄDCÓWKA	3 ćw. XIX w.	--	
150.	Sokolniki	ul. Pocztowa 2	Sokolniki 427	OBORA ZE STAJNIĄ	3 ćw. XIX w.	--	
151.	Sokolniki	ul. Rolna 19	Sokolniki 355/2; 356	DOM w zespole d. wójtostwa	4 ćw. XIX w.	--	
152.	Sokolniki	ul. Rolna 19	Sokolniki 355/2	OBORA w zespole d. wójtostwa	I. 1910-1920	--	
153.	Sokolniki	ul. Bohaterów II Wojny Świat. 1 (wg WEZ) faktycznie ul. Spokojna 1 i 2	Sokolniki 491/8 i 491/19	ZAJAZD ob. bar	I. 1910-1920	--	
154.	Sokolniki	ul. Bohaterów II Wojny Światowej 13 (?)	Sokolniki 83	DOM	I. 20.-30. XX w.	Do wyjaśnienia.	
155.	Sokolniki	ul. Bohaterów II Wojny Świat. 12	Sokolniki 213	DOM	I. 1910-1920	--	
156.	Sokolniki	ul. Bohaterów II Wojny Świat. 23	Sokolniki 232/3 i 232/5	DOM	1910-1920	Pomyłka nr na karcie.	
157.	Sokolniki	ul. Rzeczna bez nr	Sokolniki 422	MOST DROGOWY	1928 r.	--	
158.	Splawie	Splawie 5	Splawie 53/2	DOM	I. 1900-1910	--	
159.	Splawie	Splawie 7	Splawie 38/1	DOM	I. 20. XX w.	--	
160.	Szamarzewo	Szamarzewo 42	Szamarzewo 97/2	DWÓR w zespole dworskim	k. XIX w.	--	
161.	Szamarzewo	Szamarzewo 42	Szamarzewo 97/2	POZOSTAŁOŚCI PARKU KRAJOBRAZOWEGO w zespole dworskim	k. XIX w	--	
162.	Szamarzewo	Szamarzewo 41 (dawn. 47)	Szamarzewo 97/1	CZWORAK w kolonii mieszkalnej	k. XIX w	--	
163.	Szamarzewo	Szamarzewo 40 (dawn. 48)	Szamarzewo 96/2	CZWORAK w kolonii mieszkalnej	k. XIX w	--	
164.	Szamarzewo	Szamarzewo 39 (dawn. 49)	Szamarzewo 96/2	DWOJAK w kolonii mieszkalnej	k. XIX w	--	
165.	Szamarzewo	Szamarzewo 38	Szamarzewo 280	GOSPODA ob. dom	1906 r.	Do wyjaśnienia.	
166.	Szamarzewo	Szamarzewo 43 (dawn. 40)	Szamarzewo 104/5	DOM	1906 r.	--	
167.	Szamarzewo	WYKREŚLONY OBIKT: WIATRAK KOŻŁAK 1819 r., Szamarzewo bez nr, obręb Szamarzewo działka nr ewid. 188/2 ZARZĄDZENIE NR 281/2022 WÓJTA GMINY KOŁACZKOWO z dnia 13 maja 2022 roku SR.0050.281/2022 w sprawie: wykreślenia obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kołaczkowo					
168.	Wszembórz	Wszembórz 74	Wszembórz 198	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA I MB ZIELNEJ w zespole kościoła	1934 r.	--	
169.	Wszembórz	Wszembórz bez nr	Wszembórz 38	CMENTARZ PARAFIALNY w zespole kościoła	k. XIX w.	--	
170.	Wszembórz	Wszembórz 55a	Wszembórz 95	STODOŁA w pozostałości zespołu folwarcznego	4 ćw. XIX w.	--	
171.	Wygoda	Grabowo Królewskie 1	Grabowo Królewskie	SZKOŁA w zespole szkoły	1 dek. XX w.	--	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

			2			
172.	Wygoda	Krzywa Góra 54	Krzywa Góra 291/3	DOM w zagrodzie nr 54	1906 r.	--
173.	Wygoda	Krzywa Góra 54	Krzywa Góra 291/3	OBORA w zagrodzie nr 54	1900 r.	--
174.	Zieliniec	Zieliniec 48	Zieliniec 234	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA w zespole kościoła	XVII w.	2500/A z 30.10.1953
175.	Zieliniec	Zieliniec 48	Zieliniec 234	DZWONNICA w zespole kościoła	XVII w.?	958/A z 5.03.1970
176.	Zieliniec	Zieliniec 48	Zieliniec 118	KOSTNICA w zespole kościoła	1936 r.	--
177.	Zieliniec	Zieliniec bez nr	Zieliniec 193/1	CMENTARZ PARAFIALNY w zespole kościoła	3 ćw. XIX w.	--
178.	Zieliniec	Zieliniec 73	Zieliniec 235/15	PAŁAC w zespole pałacowym	pocz. XX w.	--
179.	Zieliniec	Zieliniec 73	Zieliniec 235/15; 74	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w.	1797/A z 27.06.1980
180.	Zieliniec	Zieliniec 68	Zieliniec 270/1	ZAJAZD ob. dom w zespole folwarcznym	1936 r.	--
181.	Zieliniec	Zieliniec bez nr	Zieliniec 235/13	STRAŻNICA w zespole folwarcznym	1936 r.	--
182.	Zieliniec	Zieliniec 17	Zieliniec 283	OBORA w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	--
183.	Zieliniec	Zieliniec 52	Zieliniec 211/5; 211/4	STODOŁA w zespole folwarcznym JANOWO	4 ćw. XIX w.	Obiekt nie istnieje. Do wyjaśnienia.
184.	Zieliniec	Zieliniec 52	Zieliniec 211/5; 211/4	CHLEWIKI w zespole folwarcznym JANOWO	4 ćw. XIX w.	Obiekt nie istnieje. Do wyjaśnienia.
185.	Żydowo	Żydowo 37	Żydowo 20	DWÓR	2 ćw. XIX w.	--
186.	Żydowo	Żydowo 1	Żydowo 74	KUŹNIA	1937 r.	--

Obiekty przewidziane do włączenia do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków
1.	Cieśle Wielkie	Cieśle Wielkie 8	DOM nr 8	1900-1910	--
2.	Gałęzewice	Gałęzewice 6	DOM nr 6	XIX/XX w.	--
3.	Gałęzewice	Gałęzewice 37	DOM nr 37	4 ćw. XIX w.	--

3.3. Zabytki ruchome

W większości zabytki ruchome w gminie Kołaczkowo stanowią wyposażenia kościołów, ponadto zalicza się do nich także pomniki, czy figury. Część zabytków ruchomych została wpisana do rejestru zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej (art. 10).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Ewidencja zabytków ruchomych z terenu gminy Kołaczkowo

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
1.	Bieganowo	zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Świętego Krzyża	--
2.	Grabowo Królewskie	zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	361/Wlkp/B z 01.09.2014
3.	Kołaczkowo	zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Ap. Szymona i Judy Tadeusza	243/Wlkp/B z 19.07.2012
4.	Sokolniki	zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Apostoła	--
5.	Zieliniec	zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	--

3.4. Obszarowe wpisy do rejestru zabytków

Na terenie gminy Kołaczkowo nie ma obszarowych wpisów do rejestru zabytków.

3.5. Zabytkowe cmentarze

Na cmentarzach znajdują się groby zmarłych. Mogą one posiadać formy mogiły, pomnika nagrobego, pomnika-monumentu, grobowca. Niektóre z nich stanowią także miejsca pamięci narodowej. Wartościowe są także całe układy cmentarne, kaplice, aleje, ścieżki, zieleń, bramy czy ogrodzenia.

Ewidencja zabytkowych cmentarzy z terenu gminy Kołaczkowo

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu

ustalenia własne na podstawie kwerend archiwalnych i weryfikacji terenowej - S. Mazurkiewicz

Lp.	Nr ewid. (SM)	Miejscowość	Wyznanie	Datowanie	Właściciel	Nr rej. zabytków
1.	KC 1	Bieganowo	katolicki (przykościelny)	XIV w. – II poł. XIX w.	Parafia katolicka Bieganowo	--
2.	KC 2	Bieganowo	katolicki	II poł. XIX w.	Parafia katolicka Bieganowo	--
3.	KC 3	Budziłowo	ewangelicki	XIX/XX w.	Gmina Kołaczkowo	--
4.	KC 4	Gałęzewice (Gałęzewo)	katolicki (przykościelny)	XIV – XIX w.	Osoba fizyczna	--
5.	KC 5	Gorazdowo	katolicki (przykościelny)	XIV – XIX w.	Skarb Państwa	--
6.	KC 6	Grabowo Królewskie	katolicki (przykościelny)	XIV – XIX w.	Parafia katolicka Grabowo Król.	2644/A z 14.04.1998
7.	KC 7	Grabowo Królewskie	katolicki	XIX w.	Parafia katolicka Grabowo Król.	--
8.	KC 8	Kołaczkowo	katolicki (przykościelny)	II poł. XIX w.	Parafia katolicka Kołaczkowo	--
9.	KC 9	Kołaczkowo	katolicki	XX w.	Parafia katolicka Kołaczkowo	--
10.	KC 10	Łągiewki	ewangelicki	II poł. XIX w.	Gmina Kołaczkowo	--
11.	KC 11	Sokolniki	katolicki (przykościelny)	XIV – II poł. XIX w.	Parafia katolicka Sokolniki	38/Wlkp/A z 25.09.2000
12.	KC 12	Sokolniki	katolicki	II poł. XIX w.	Parafia katolicka Sokolniki	--
13.	KC 13	Sokolniki	ewangelicki	XIX w.	Parafia ewangelicko-augsburska w Poznaniu	--

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

14.	KC 14	Wszembórz	katolicki (przykościelny)	II poł. XIX w.	Parafia katolicka Wszembórz	--
15.	KC 15	Wszembórz	katolicki	II poł. XIX w.	Parafia katolicka Wszembórz	--
16.	KC 16	Zieliniec	katolicki (przykościelny)	XIV – XIX w.	Parafia katolicka Zieliniec	--
17.	KC 17	Zieliniec	katolicki	XIX/XX w.	Parafia katolicka Zieliniec	--
18.	KC 18	Gorazdowo	epidemiczny	XIX w.	Lasy Państwowe	--

3.6. Zabytki archeologiczne

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

3.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Kołaczkowo wpisanych do rejestru zabytków

Źródło: archiwum Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Lp.	Miejscowość	Rodzaj stanowiska	Datowanie	Obszar AZP	Nr rejestru zabytków
1.	Splawie	cmentarzysko	kultura łużycka	58-34/29	792/1969 z 06.12.1969; 47/Wlkp/C z 10.09.2007
2.	Splawie	grodzisko	epoka żelaza	58-34/30	791/1969 z 06.12.1969; 46/Wlkp/C z 10.09.2007
3.	Zieliniec	cmentarzysko	epoka brązu	56-34/92	1741/1976 z 12.01.1976; 48/Wlkp/C z 10.09.2007

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

3.6.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej

Do stanowisk o własnej formie krajobrazowej należą wyżej wymienione grodzisko w: Splawiu (AZP 58-34/30) oraz cmentarzysko Zielińcu znajdujące się na wzniesieniu w parku (AZP 56-34/92).

3.6.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)

Zestawienie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych na terenie gminy Kołaczkowo

Źródło: Zasoby zabytków w Gminie Kołaczkowo, WKZ Poznań, 2020.

Lp.	Stanowiska archeologiczne	Liczba stanowisk
1.	grodziska	2
2.	stanowiska osadnicze	60
3.	cmentarzyska	13

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

4.	inne	299
łącznie		374

Gmina Kołaczkowo w większości znajduje się w obrębie Równiny Wrzesińskiej. Jest to teren płaski, obecnie charakteryzujący się brakiem jezior. Natomiast południowa część gminy leży w Kotlinie Śremskiej, przez którą płynie w kierunku zachodnim rzeka Warta, stanowiąc południową granicę gminy. Koncentrację stanowisk archeologicznych stwierdza się wzdłuż cieków wodnych: Warty (na terenie Splawia), Wrześnicy (Bieganowo, Sokolniki, Szamarzewo) oraz Szywry zwanej też Miłosławką (Zieliniec, Grabowo Królewskie, Krzywa Góra). Stanowiska archeologiczne znajdują się także po obu stronach doliny między Chlebowem a Borzykowem (gmina Kołaczkowo).

W przekroju chronologicznym przeważają obiekty wczesnośredniowieczne, następnie kultury łużyckiej, kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z epoką kamienia. Wśród punktów osadniczych z epoki brązu szczególną wartość reprezentują osady i cmentarzysko kultury łużyckiej w Splawiu. Jak podają źródła archiwalne z 1874 eksplorowano wcześniej cmentarzysko kultury łużyckiej w Splawiu. Wtedy to w formie daru do zbiorów muzealnych trafiło kilkanaście ozdób brązowych (naszyjniki, bransolety, kółka) oraz trzy szklane paciorki. W podjętych w latach 1969-1970 badaniach archeologicznych odkryto 116 grobów, w tym groby popielnicowe i groby jamowe. Niektóre z nich miały kamienne obstawy oraz bruki. W grobach popielnicowych i także grobach jamowych znajdowały się tzw. przystawki, czyli dodatkowe naczynia. Niektóre z nich były rytualnie potłuczone. Ponadto do grobów włożone były przedmioty z brązu i żelaza: bransolety, naszyjniki, pierścionki, spiralki a także noże, sierpy czy brzytwy. Oprócz tego znaleziono ponad sto paciorków szklanych oraz gliniane grzechotki i kamienny toporek. Przypuszcza się, że grzechotki oprócz funkcji zabawki pełniły także rolę kultyczną i ochraniały niemowlę przed złymi mocami.

Kolejne skupiska osadnicze tej kultury znajdują się nad Wrześnicą w Sokolnikach. Tutaj stwierdzono dwa cmentarzyska kultury łużyckiej. Stanowiska kultury przeworskiej odkryto w Splawiu, Cieślach Małych oraz w Szamarzewie (cmentarzyska). Z okresu wpływów rzymskich pozostało cmentarzysko na terenie Sokolnik. Najciekawszym stanowiskiem archeologicznym jest grodzisko w Splawiu. Znajduje się ono na skraju terasy pradoliny warciańskiej, otoczone jest ze wszystkich stron wodami i mokradłami, w miejscu zwanym Wodzisko. To grodzisko wklęsłe z zasypnym majdanem. Gród zbudowano na przełomie IX i X w. (po 899 r.). Zniszczony został w wyniku ekspansji Piastów na sąsiednie grody plemienne w połowie X w. W XIX w. na grodzisku zbudowano wiatrak. Obecnie grodzisko ma kształt nieregularny, zbliżony do owalu o wymiarach 42 m x 36 m, z zachowaną wysokością do 4 m. Zwieńczenie grodziska jest płaskie o wymiarach u góry 30 m x 15 m. Od strony wschodniej w wyniku wybierania materiału ziemnego silnie zniszczony.

3.7. Placówki paramuzealne

3.7.1. Izba Pamięci Władysława Reymonta w Kołaczkowie

W pałacu w Kołaczkowie, który od 1920 r. był własnością Władysława Reymonta, a obecnie mieści się w nim Gminny Ośrodek Kultury, utworzono izbę poświęconą właśnie Władysławowi Reymontowi. W salonach utrzymanych w stylu lat 20. i 30. XX w. znajdują się meble z depozytu z Muzeum Literatury w Warszawie, będące niegdyś własnością pisarza. Można tutaj zobaczyć także kopie jego listów. Pokazany jest gabinet Reymonta z jego figurą.

3.7.2. Izba Pamięci Banku Spółdzielczego w Kołaczkowie

Również w pałacu w Kołaczkowie znajduje się Izba Pamięci Banku Spółdzielczego. Inicjatorem jej powstania był Stefan Bachorz, dyrektor banku. Wśród eksponatów izby znajdują się dokumenty założycielskie banku oraz dokumentujące jego działalność. Ekspozycja zawiera także dokumenty innych banków spółdzielczych z Wielkopolski oraz maszyny

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

i urzędzenia biurowe pozwalające prześledzić etapy mechanizacji pracy bankowej.

3.7.3. „Muzyczne Poddasze” w Kołaczkowie

W 2018 na poddaszu pałacu Reymonta w Kołaczkowie utworzona została ekspozycja sprzętu elektronicznego i elektroakustycznego produkowanego przez zakłady „Tonsil” we Wrześni – „Muzyczne Poddasze”.

3.7.4. Zbiory regionalne w Żydowie

W ramach prywatnego gospodarstwa agroturystycznego w starej kuźni działa izba regionalna. Zgromadzone i prezentowane są tutaj przede wszystkim dawne narzędzia kowalskie i rolnicze.

3.8. Miejsca pamięci narodowej**3.8.1. Definicja miejsca pamięci narodowej**

Aktualnie nie ma definicji legalnej *miejsca pamięci narodowej*. Przyjęło się (na podstawie nieobowiązującej już ustawy z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa), że miejscami pamięci narodowej są w szczególności pomniki, cmentarze i mogiły wojenne oraz walk narodowowyzwoleńczych, cmentarze ofiar hitlerowskiego terroru, muzea walk i martyrologii, a także izby pamięci narodowej. Projekt niegdyś planowanej ustawy o miejscach pamięci narodowej zakładał, iż miejscem pamięci narodowej jest:

- grób lub cmentarz wojenny,
- nieruchomość lub inny obiekt budowlany albo pozostałości upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla Narodu i Państwa a w szczególności pomnik, krzyż, kapliczka, kopiec,
- inny obiekt lub przedmiot związany z wydarzeniami lub postaciami znaczącymi dla dziedzictwa Narodu i Państwa, a w szczególności tablica pamiątkowa.

Z powodu braku przepisów dotyczących ustanawiania miejsc pamięci narodowej trudno obecnie stworzyć szczegółową ich ewidencję.

3.8.2. Groby wojenne i groby weteranów

Natomiast w ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. 2018, poz. 2337), wyraźnie określona jest definicja *grobów wojennych*. Są nimi:

- 1) groby poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego,
- 2) groby osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość,
- 3) groby sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zleczone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych,
- 4) groby jeńców wojennych i osób internowanych,
- 5) groby uchodźców z 1915 r.,
- 6) groby osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego po dniu 1 września 1939 r.,
- 7) groby i cmentarzyska prochów ofiar niemieckich i sowieckich obozów,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- 8) groby osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem i represji totalitarnych w okresie od 1944 r. do 1956 r.

Zgodnie z przepisami art. 6 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych z 28 marca 1933 r. (Dz. U. 2018, poz. 2337), pozostają one pod opieką państwa, a koszty ich utrzymania ponosi skarb państwa. Obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych może wojewoda powierzyć jednostce samorządowej (gminie lub powiatowi) za przekazaniem odpowiednich funduszy, o ile nie przyjmie ona tego obowiązku nieodpłatnie. Bezpośredni nadzór nad stanem grobów i cmentarzy wojennych sprawują gminy. Sprawy dotyczące opieki nad grobami wojennymi określono w zarządzeniu wykonawczym Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r., wydanym w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej. Środki na utrzymanie cmentarzy wojennych są wydzielane z budżetu wojewodów i następnie przekazywane gminom lub powiatom na wykonanie prac konserwacyjno-porządkowych i prowadzenie remontów, na podstawie porozumień zawartych pomiędzy urzędami wojewódzkimi a samorządami.

Tabela 7.

Ewidencja grobów wojennych z terenu gminy Kołaczkowo

Źródło: Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu oraz ustalenia własne – S. Mazurkiewicz

Lp.	Miejscowość	Grób wojenny	Nr ewidencyjny grobu wojennego
1.	Kołaczkowo	Mogiła kaprala Zygmunta Sikory, powstańca wielkopolskiego (cmentarz parafialny) – poległ pod Szubinem 03.02.1919 r.	3030012_01_PW
2.	Kołaczkowo	Mogiła szeregowego Stanisława Korzenińskiego, powstańca wielkopolskiego (cmentarz parafialny) – poległ pod Szubinem 11.04.1919 r.	--
3.	Sokolniki	Mogiła szeregowego Stanisław Dębickiego, powstańca wielkopolskiego (cmentarz parafialny) – zmarł w szpitalu wojskowym we Wrześni 18.05.1919 r.	--
4.	Sokolniki	Zbiorowa mogiła pomordowanych przez hitlerowców w l. 1939-1945 mieszkańców Sokolnik i okolicy (cmentarz parafialny)	3030012_3
5.	Sokolniki	Zbiorowa mogiła mieszkańców Sokolnik pochodzenia niemieckiego, którzy zginęli we wrześniu 1939 r. (cmentarz ewangelicki)	--
6.	Wszembórz	Mogiła szeregowego Antoniego Boguckiego, powstańca wielkopolskiego (cmentarz parafialny) – poległ pod Rawiczem 05.04.1919 r.	--
7.	Zieliniec	Mogiła sierżanta Jana Filipiaka, powstańca wielkopolskiego (cmentarz parafialny), 01.02.1919 r. ciężko ranny pod Szubinem, zmarł 04.02.1919 r.	3030012_02_PW

Od 1 stycznia 2019 r. obowiązuje ustawa o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski z 22 listopada 2018 r. (Dz. U. 2018, poz. 2529). Ewidencję grobów weteranów prowadzi Instytut Pamięi Narodowej. Za groby weteranów uznaje się groby:

- 1) osób, które walczyły o odzyskanie niepodległości Polski lub w obronie niepodległości i granic suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej, biorąc udział w wojnach, działaniach zbrojnych i niepodległościowych oraz powstaniach narodowych w okresie od 1768 r. do 1963 r.;
- 2) funkcjonariuszy cywilnych władz powstań narodowych, administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, członków władz i Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie w latach 1939–1990, a także podziemnych niepodległościowych organizacji cywilnych w latach 1945–1956.

Celem ochrony miejsc pamięci jest zachowanie wszelkich śladów i utrwalenie znaczących dla tożsamości narodowej wydarzeń, faktów, postaci z dziejów państwa i narodu polskiego, walk o zjednoczenie i niepodległość ze szczególnym uwzględnieniem celów wychowawczych i edukacyjnych. Mają one służyć również popularyzacji wiedzy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

o dokonaniach Polaków, stanowiąc trwałe elementy tożsamości narodowej i składnik współczesnego życia. Miejsca, obiekty i znaki pamięci narodowej jako ważny składnik tożsamości powinny być chronione przez wszystkich obywateli.

3.9. Krajobraz przyrodniczo-kulturowy

Wartości zabytkowe posiada także krajobraz przyrodniczo-kulturowy. Zalicza się do niego twory przyrodnicze wykonane przez człowieka (parki, ogrody, aleje), z których najcenniejsze wpisuje się do rejestru zabytków, a także samodzielne twory przyrody (drzewa, głązy itp.), które ustanowić można jako pomniki (zabytki) przyrody. Większe obszary przyrody mogą być chronione jako rezerваты, zaś w połączeniu z walorami kulturowymi jako parki krajobrazowe.

3.9.1. Zabytkowe parki

Ewidencja zabytkowych parków z terenu gminy Kołaczkowo

Źródło: archiwum Wielopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków
1.	Bieganowo	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w., przekoszt. pocz. XX w.	1064/Wlkp/A z 12.04.1973
2.	Borkowo	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. po 1921 r.	2649/A z 15.07.1998
3.	Borzykowo	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	2 poł. XIX w., pocz. XX w.	--
4.	Cieśle Małe	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	pocz. XX w.	--
5.	Gorazdowo	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworsko-folwarcznym	poł. XIX w., powiększ. pocz. XX w.	962/A z 5.03.1970
6.	Grabowo Królewskie	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w.	1977/A z 11.12.1984
7.	Kołaczkowo	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w.	1992/A z 1.02.1985
8.	Sokolniki	PARK KRAJOBRAZOWY	XIX/XX w.	1985/A z 19.12.1984
9.	Szamarzewo	POZOSTAŁOŚCI PARKU KRAJOBRAZOWEGO w zespole dworskim	k. XIX w.	--
10.	Zieliniec	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w.	1797/A z 27.06.1980

3.9.2. Specjalne obszary chronionego krajobrazu

Południowy skraj gminy Kołaczkowo (południowa część wsi Splawie) znajduje się na specjalnym obszarze chronionego krajobrazu **Obszary natura 2000**. Jest to Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „**Dolina Środkowej Warty**” oraz Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „**Ostoja Nadwarciańska**”.

3.9.3. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samodzielnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ustawy o ochronie przyrody - Dz.U. z 2020 r. poz. 55).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody nie wykazuje pomników przyrody na terenie gminy Kołaczkowo. Pomniki takie ustanowiono w 1979 r. w parku dworskim w Kołaczkowie. Były to dwa okazy tulipanowca amerykańskiego.

3.9.4. Historyczne nazwy miejscowe

Nazewnictwo miejscowe stanowi także część krajobrazu kulturowego. Wskazane jest aby dawne nazwy miejscowości, osad, przysiółków, rzek, strumieni i toni wodnych, bagien, lasów, dróg czy uroczysk nie odeszły w niepamięć. Należy nazwy te promować, utrwalać w nazewnictwie administracyjnym poprzez nadawanie np. nowym ulicom czy osiedlom nazw historycznych.

- Antoniewo (przysiółek, część wsi Borzykowo),
- Bieczewo (folwark, część wsi Bieganowo),
- Bieganowo Huby (przysiółek, część wsi Bieganowo),
- Bielawy (przysiółek, część wsi Wszembórz),
- Borkowo (osada, część wsi Szamarzewo),
- Borzykowskie Olędry (przysiółek, dawniej Żydowo-Olędry lub Żydówko, część wsi Borzykowo),
- Budziłówko (wieś, część wsi Budziłowo),
- Cegielnia Ciesielska (osada, część wsi Cieśle Wielkie),
- Cegielnia Wszemborska (osada, część wsi Wszembórz),
- Gałęzewo (starsza część wsi Gałęzewice),
- Grobla (przysiółek, część wsi Wszembórz),
- Huby Gorazdowskie (przysiółek, część wsi Gorazdowo),
- Huby Sokolnickie (przysiółek, część wsi Sokolniki),
- Huby Zielinieckie (przysiółek, część wsi Zieliniec),
- Janowo (folwark, część wsi Zieliniec),
- Kaliszkowo (folwark, część wsi Wszembórz),
- Libobry (przysiółek, część wsi Wszembórz),
- Lutkowo (przysiółek, część wsi Wszembórz),
- Piaski (osada, część wsi Gorazdowo),
- Polanki (przysiółek, część wsi Borzykowo),
- Poręby (przysiółek, część wsi Grabowo Królewskie),
- Przewóz (osada, część wsi Splawie),
- Romanowo (przysiółek, część wsi Sokolniki),
- Sokolniki Kolonia (wieś, część wsi Sokolniki),
- Szamarzewskie Huby (osada, część wsi Szamarzewo),
- Uszczywik (osada, część wsi Grabowo Królewskie),
- Wodzisko (osada, część wsi Splawie),
- Wójtostwo (osada, część wsi Sokolniki),
- Wszemborskie Huby (przysiółek, część wsi Wszembórz),
- Wygoda (osada, część wsi Krzywa Góra),
- Zdziechowo (folwark, dawniej również Szczecińskie, część wsi Zieliniec).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

**UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OPIEKI
NAD ZASOBAMI DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
NA OBSZERZE GMINY KOŁACZKOWO**

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

Stan zachowania zabytków nieruchomości z terenu gminy Kołaczkowo wpisanych do rejestru zabytków

Ocena dokonana w listopadzie 2020 r. przez Sebastiana Mazurkiewicza, konsultacja z WUOZ Poznań

Lp.	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków	Stan zachowania
1.	Bieganowo	Bieganowo 15	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚWIĘTEGO KRZYŻA w zespole kościoła	1729 r., 1800 r.	951/A z 4.03.1970	4
2.	Bieganowo	Bieganowo, b. nr.	PAŁAC w zespole pałacowym	I. 1914-1916	1064/Wlkp/A z 12.04.1973	2
3.	Bieganowo	Bieganowo, b. nr.	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	poł. XIX w., przekształt. pocz. XX w.	1064/Wlkp/A z 12.04.1973	3
4.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 34	DWÓR w zespole dworskim	1921 r.	2649/A z 15.07.1998	3
5.	Borkowo (ob. Szamarzewo)	Szamarzewo 34	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. po 1921 r.	2649/A z 15.07.1998	2
6.	Gorazdowo	Gorazdowo 39	DWÓR w zespole dworskim	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970	2
7.	Gorazdowo	Gorazdowo 37	OFICyna I STAJNIA w zespole dworskim	1 poł. XIX w.	962/A z 5.03.1970	1
8.	Gorazdowo	Gorazdowo 37 i 39	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	poł. XIX w., powiększ. pocz. XX w.	962/A z 5.03.1970	3
9.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA w zespole kościoła	I. 1925-1927	2644/A z 14.04.1998	5
10.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	KAPLICA PRZEDPOGRZEBOWA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998	5
11.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	DZWONNICA w zespole kościoła	I. 20. XX w.	2644/A z 14.04.1998	3
12.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	OGRODZENIE w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998	3
13.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 40	BRAMA w zespole kościoła	1 ćw. XX w.	2644/A z 14.04.1998	3
14.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła	poł. XIX w.	2644/A z 14.04.1998	3
15.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	DWÓR w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998	1
16.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	OGRODZENIE w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998	1
17.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	BRAMA WJAZDOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998	1

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

18.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	BRAMA PARKOWA w zespole dworskim	1928 r.	2645/A z 27.04.1998	1
19.	Grabowo Królewskie	Grabowo Królewskie 29	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole dworskim	pol. XIX w.	1977/A z 11.12.1984	1
20.	Kołaczkowo	ul. Wrzesińska, bez nr	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. AP. SZYMONA I JUDY TADEUSZA w zespole kościoła	I. 1830-1836, 1850	424/A z 28.11.1968	5
21.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	PAŁAC w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2521/A z 7.10.1955	4
22.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 2	OFICYNA (BUDYNEK DWORSKI – w decyzji) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955	4
23.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 5	STAJNIA (w decyzji, określany jest także jako: SPICHLERZ) w zespole pałacowym	1 poł. XIX w.	2520/A z 7.10.1955	4
24.	Kołaczkowo	Plac Wł. Reymonta 1	PARK KRAJOBRAZOWY z ALEJĄ DOJAZDOWĄ w zespole pałacowym	pol. XIX w.	1992/A z 1.02.1985	3
25.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA w zespole kościoła	1932 r.	38/Włkp/A z 25.09.2000	4
26.	Sokolniki	ul. Kościelna 5	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła	4 ćw. XIX w.	38/Włkp/A z 25.09.2000	4
27.	Sokolniki	Sokolniki	PARK KRAJOBRAZOWY	XIX/XX w.	1985/A z 19.12.1984	2
28.	Zieliniec	Zieliniec 48	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA w zespole kościoła	XVIII w.	2500/A z 30.10.1953	5
29.	Zieliniec	Zieliniec 48	DZWONNICA w zespole kościoła	XVII w.?	958/A z 5.03.1970	5
30.	Zieliniec	Zieliniec	PARK KRAJOBRAZOWY w zespole pałacowym	pol. XIX w.	1797/A z 27.06.1980	3

* 0 – zniszczony; 1 – bardzo zły; 2 – zły; 3 – dostateczny; 4 – dobry; 5 – bardzo dobry

4.1.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków będące własnością Gminy Kołaczkowo

Kołaczkowo – zespół pałacowo-parkowy

- **Pałac Władysława Reymonta.** Budowany w początkach XIX w. przez rodzinę Stablewskich. Budynek na rzucie prostokąta, murowany, otynkowany, piętrowy, siedmioosiowy, kryty dachem naczółkowym. Od frontu portyk kolumnowy z czterema kolumnami jońskimi w dwóch rzędach (lata 20. XX w.). Między kondygnacjami gzyms kordonowy. Okna w profilowanych opaskach. Wnętrze pałacu dwutraktowe z sienią na osi, z której prowadzi na piętro klatka schodowa z późnoklasycystyczną balustradą. Za sienią w trakcie ogrodowym salon na całą długość budynku. W latach 1920-1925 mieszkał tu autor „Chłopów” Władysław Reymont, za którą to powieść w 1924 otrzymał nagrodę Nobla. Odwiedzali go tutaj m.in. Adam Grzymała-Siedlecki, Kornel Makuszyński, Władysław Grabski, Wincenty Witos. Po śmierci W. Reymonta majątek przeszedł w ręce znanej poznańskiego rodziny lekarzy Juraszów. W pałacu działa Gminny Ośrodek Kultury, w ramach którego w 1971 zorganizowano Izbę Pamięci poświęconą nobliście. W pałacu znajdują się także Izba Pamięci Banku Spółdzielczego oraz otwarte w 2018 Muzyczne Poddasze będące ekspozycją sprzętu elektronicznego i elektroakustycznego produkowanego przez zakłady „Tonsil” we Wrześni.

- stan zachowania: dobry
- sposób użytkowania: Gminny Ośrodek Kultury
- planowane działania: bieżące utrzymanie obiektu, remont dachu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- **Oficyna.** Obiekt powstał około 1820 r. Budynek pełnił funkcję rządcówki. Posiada skromne cechy klasycystyczne. To obiekt murowany z cegły na zaprawie wapiennej, parterowy, podpiwniczony. Posiada zwartą bryłę na planie zbliżonym do kwadratu. Nakryty jest dachem naczółkowym. Elewacja frontowa pięciosiowa, z kolumnowym portykiem zwieńczonym trójkątnym szczytem.

- stan zachowania: dobry
- sposób użytkowania: nieużytkowany
- planowane działania: adaptacja obiektu na cele użytkowe

- **Park.** Pałac okala park krajobrazowy (4,40 ha). Znajdują się tu dwa pomniki przyrody tulipanowce amerykańskie o obwodach 240 cm i wysokość 23 i 25 m. Za pałacem stoi pomnik noblisty z 1977 roku autorstwa Teodozjusza Botyryca i Antoniego Bolka, który przedstawia wylaniających się ze snopka zboża Władysława Reymonta i po bokach Jagna i Boryna, bohaterowie nagrodzonej powieści *Chłopi*.

- stan zachowania: dostateczny,
- sposób użytkowania: park,
- planowane działania: bieżące utrzymanie obiektu, budowa alejek parkowych z kamienia, budowa oświetlenia alejek, montaż monitoringu wizyjnego, montaż ławek i koszy, zagospodarowaniem zieleni z nowymi na sadzeniami.

4.1.3. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych**Kościóły**

Kościóły parafialne utrzymane są we właściwym stanie, stan techniczny jest zadowalający. Remonty, renowacje i konserwacje przeprowadzane są na bieżąco (np. w Bieganowie, Grabowie Królewskim, Kołaczkowie, Sokolnikach, Zielińcu). Na prace konserwatorskie udzielane są dotacje z budżetów państwowych, województwa wielkopolskiego, powiatu wrzesińskiego oraz gminy Kołaczkowo. Największym zagrożeniem jest nieustanna potrzeba przeprowadzania prac remontowych, renowacyjnych i konserwatorskich. Brak dofinansowań zewnętrznych dla obiektów może spowodować zaniechanie przeprowadzania tych prac. Miejsce po dawnym kościele parafialnym w Gorazdowie jest zaniedbane, porośnięte chaszczami. Zaś miejsce po dawnym kościele parafialnym w Gałęzewicach jest użytkowane jako zieleniec z figurą.

Pałace i dwory

Dobrze utrzymany jest pałac i jego otoczenie w Kołaczkowie, gdzie działa Gminny Ośrodek Kultury. Dobrze utrzymany jest również pałac w Zielińcu, stanowiący własność powiatu wrzesińskiego i mieszczący Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR - MARKOT. W złym stanie znajdują się dwory Borzykowie i Gorazdowie stanowiące własność Skarbu Państwa w zarządzie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Poznaniu i są obecnie wydierżawione osobom prywatnym. W złym stanie jest także dwór w Bieganowie, który znajduje się w rękach prywatnych. Dwór w Borkowie zabezpieczony jest nowym pokryciem dachowym. Dwór w Szamarzewie służy za budynek mieszkalny i zachowany jest w dostatecznym stanie. Podobnie prywatnym budynkiem mieszkalnym jest dwór w Ciesłach Małych, gdzie w ostatnich latach dokonano wymiany tynku. W najgorszym stanie znajduje się dwór w Grabowie Królewskim. W 2020 r. w wyniku nakazu konserwatorskiego dokonano zabezpieczenia dachu tego dworu. Jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków: oficyna z kuchnią w Gorazdowie w zespole dworskim, został pod koniec XX w. rozebrany.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**Zespoły folwarczne**

Z zabudowy folwarcznej w dobrym stanie jest obiekt dawnego spichlerza w Kołaczkowie, stanowiący własność powiatu wrzesińskiego i mieszczący obecnie Ośrodek Wspomagania Dziecka i Rodziny. Część obiektów w zespołach folwarcznych znajduje się w stanie dostatecznym, część znajduje się w stanie złym a niektóre nawet w bardzo złym. Kilka budynków folwarcznych na tyle zostało przebudowanych i unowocześnionych, że straciły one wartość zabytkową (budynek gospodarczy we Wszemborzu, owczarnia w Zielińcu). Większość obiektów folwarcznych stoi opuszczona, zaś obecni właściciele i dzierżawcy planują rozbiorę niektórych budynków (Bieganowo, Gorazdowo). Niektóre (jak budynki folwarczne w Szamarzewie) stoją w ruinie, a niektóre już zostały rozebrane.

Cmentarze

Cmentarze katolickie, zarówno nieczynne przykościelne jak i czynne są zadbane (dbają parafie i wierni). O cmentarz ewangelicki w Sokolnikach od 1997 r. dbają uczniowie Zespołu Szkół Politechnicznych im. Bohaterów Monte Cassino z Wrześni. W 1998 r. z funduszy przekazanych przez partnerski dla powiatu wrzesińskiego powiat Wolfenbüttel odrestaurowano kaplice cmentarną. Cmentarz ewangelicki w Budziłowie jest zapuszczony, porośnięty chaszczami, zaś w Łagiewkach terenem zielonym. Podobnie zaniedbany jest cmentarz byłej parafii katolickiej w Gorazdowie, na którym pozostały grobowce rodziny Rekowskich i Żychlińskich. Cmentarz epidemiczny w Gorazdowie uległ całkowitej degradacji.

Parki

W dostatecznym stanie znajdują się parki w Kołaczkowie, Borzykowie i Zielińcu. Prace porządkowe prowadzone są na bieżąco. W gorszym stanie są parki w Bieganowie, Borkowie, Gorazdowie, Grabowie Królewskim, Sokolnikach. W ostatnich latach nie przeprowadzano w nich prac pielęgnacyjnych. W Cieślach Małych i Szamarzewie pozostały w zasadzie tylko resztki parków, zwłaszcza drzewa na ich obrzeżach.

Domy mieszkalne i zagrody

Domy mieszkalne zachowane są w różnym stopniu. Niektóre są w bardzo dobrym stanie (np. w Kołaczkowie przy ul. Wrzesińskiej 13 oraz 17, Borzykowie przy ul. Wrzesińskiej 83, dom nr 8 w Bieganowie). W bardzo dobrym stanie znajdują się też plebanie w Bieganowie, Kołaczkowie i Sokolnikach. Część obiektów mieszkalnych jest przebudowana. Zacierane są cechy zabytkowe obiektów szczególnie poprzez docieplenie ścian styropianem, przemurowywaniem i wymianą okien (np. w Borzykowie, dawny dom handlowy – obecnie apteka przy ul. Wrzesińskiej 79, czy dom włościański w Splawiu nr 11, gdzie rozebrano ganek z kolumnkami, zaś dom rozbudowano, zagroda nr 54 w Krzywej Górze-Wygodzie). Przebudowania i rozbudowania widać w przypadku domów dawnych pracowników folwarcznych. Obiekty te często stanowią obecnie własność kilku osób. Zaś każda z nich o swoją część dba w inny sposób, co wprowadza nieład przestrzenny. Część domów zostaje rozbierana a w ich miejsca buduje się nowe budynki mieszkalne. Budynki gospodarskie w podwórzach i zagrodach podobnie znajdują się w różnym stanie. Większość jednak jest zaniedbana, lub nawet w stanie ruiny (np. obiekty w zagrodzie dawnego wójtostwa w Sokolnikach). Pojawiają się też zagrody wzorowo utrzymane (np. zagroda nr 30 w Gałęzewicach).

4.1.4. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom ze strony intensyfikacji działalności przemysłowej, rolniczej oraz rozwoju urbanizacji. Zgodnie z art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

podlegają ochronie i opiece. Zasięg stanowisk archeologicznych na mapach został wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych. Zasięgi te należy traktować orientacyjnie, gdyż pozostałości osadnictwa mogą także wystąpić poza wytyczonymi ich granicami. Najlepiej zachowane stanowiska archeologiczne występują na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowe inwestycje budowlane i przemysłowe. Zwiększona rozbudowa mieszkaniowa występuje zwłaszcza na terenie Kołaczkowa i Borzykowa. Tutaj też następuje rozszerzanie działalności gospodarczej. Zagrożeniem jest także trwająca budowa Farmy Wiatrowej Kołaczkowo na polach Budziłowa, Gorazdowa, Grabowa Królewskiego, Kołaczkowa i Krzywej Góry. Stałym zagrożeniem są ponadto prace rolnicze na polach, zwłaszcza głęboka orka oraz kopalnie żwiru na terenie Splawia. Zagrożeniem mogą być także budowy dróg. W najbliższym czasie w planuje się budowy dróg w ulicy Pocztowej i Szkolnej w Sokolnikach, w ulicy Rumiankowej, Miętowej i Stolarskiej w Borzykowie, drogi Wszembórz – Cieśle Małe, położenie nakładki asfaltowej w ul. Cmentarnej i Ogrodowej w Kołaczkowie, w Zielińcu (Hubach), przy świetlicy w Bieganowie, przebudowę drogi w ul. Polnej w Borzykowie.

Najliczniejsza grupa stanowisk nie wpisana do rejestru składająca się na dziedzictwo została ujawniona głównie podczas badań AZP, ale także podczas nadzorów archeologicznych czy też przypadkowo. Z powodu bardzo duże liczby stanowisk (ponad 450) trudno określić stan zachowania dla poszczególnych stanowisk archeologicznych.

Inwestor przed rozpoczęciem prac ziemnych dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, zobowiązany jest do prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków. W przypadku ujawnienia podczas prac ziemnych lub badań archeologicznych nowych faktów osadniczych należy to odnotować w karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków. W tym celu przygotowywana jest obecnie gminna ewidencja zabytków archeologicznych.

Ochrona dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy posiada charakter obszarowy. Utworzono strefy intensywnego występowania osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego. Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Stan zachowania zabytków archeologicznych w gminie Kołaczkowo

Lp.	Miejscowość	Rodzaj stanowiska	Datowanie	Obszar AZP	Nr rejestru zabytków	Stan zachowania*
2.	Splawie	cmentarzysko	kultura łużycka	58-34/29	792/1969 z 06.12.1969; 47/Wlkp/C z 10.09.2007	4
3.	Splawie	grodzisko	epoka żelaza	58-34/30	791/1969 z 06.12.1969; 46/Wlkp/C z 10.09.2007	4
4.	Zieliniec	cmentarzysko	epoka brązu	56-34/92	1741/1976 z 12.01.1976; 48/Wlkp/C z 10.09.2007	4
<ul style="list-style-type: none"> • 1 – nie wymaga żadnych zabiegów konserwatorskich, 2 – wymaga zabezpieczenia, 3 – wymaga badań sondażowych, 4 – wymaga oznakowania 						

Przebudowa układów ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych. na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej oraz statusie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

społecznym i zawodowym mieszkańców. Dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

4.2. Analiza szans i zagrożeń stanu dziedzictwa kulturowego w gminie Kołaczkowo

<i>Silne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dobrze i dobrze utrzymane zabytki sakralne, • dobrze utrzymane zabytki nieruchome stanowiące własność Gminy Kołaczkowo, • funkcjonowanie izb pamięci w Kołaczkowie oraz izby regionalnej w Żydowie, • stała gotowość samorządu gminnego do działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, • prowadzenie nadzorów archeologicznych przy inwestycjach, • informowanie społeczeństwa na temat dziedzictwa kulturowego i działań na rzecz jego zachowania, • posiadanie gminnej ewidencji zabytków i jej bieżące uzupełnianie, • uwzględnianie potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i programowych gminy oraz w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, • udzielanie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych, • oznakowanie znakiem Konwencji Haskiej wszystkich zabytków wpisanych do rejestru zabytków, 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja części zabytkowych zespołów folwarcznych, • degradacja części wiejskich zabytkowych parków, • degradacja cmentarzy ewangelickich w Budziłowie i Łagiewkach, • niewystarczająca świadomość społeczna o prawnych zobowiązaniach właściciela do należytego utrzymywania zabytków, • przekształcenia niektórych obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków powodujące utratę ich zabytkowych walorów, • zła sytuacja finansowa wielu właścicieli budynków zabytkowych.
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • aktywna działalność urzędu gminy oraz organizacji pozarządowych, • rozwój promocji miasta w oparciu o turystykę historyczną i kulturową, • możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł, • tymczasowa ochrona konserwatorska obiektu po rozpoczęciu procedury wpisu do rejestru zabytków, • zwiększanie zainteresowania społecznego lokalną historią i zabytkami, • rozwój inicjatyw lokalnych dla zwiększenia ochrony dziedzictwa kulturowego, • współpraca z samorządami, instytucjami, organizacjami i osobami prywatnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • luki prawne i brak spójności w przepisach krajowych, • możliwe ograniczenie środków finansowych z budżetu UE na turystykę i dziedzictwo kulturowe, • niewystarczające środki finansowe na prace konserwatorskie ze względu na duże potrzeby w tym zakresie, • obniżenie walorów krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie nowej zabudowy mieszkalnej oraz infrastruktury gospodarczej, • niechęć do obejmowania obiektów ochroną konserwatorską przez właścicieli.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**4.3. Szlaki turystyczne**

Choć gmina Kołaczkowo nie jest gminą typowo turystyczną, to jednak w ostatnich latach dostrzega się jej walory, które można wykorzystać w usługach turystycznych. Powstają nowe oferty dla turystyki i rekreacji. Atrakcyjność turystyczną gminy podnoszą zadbane obiekty zabytkowe oraz promocja dziedzictwa kulturowego. Rozwój turystyki wpływa również pozytywnie na działalność gospodarczą gminy. Elementy spuścizny kulturowej powinny zostać wykorzystane dla podjęcia działań w kształtowaniu zintegrowanych produktów turystycznych. Ważnym elementem w tych działaniach jest połączenie promocji środowiska naturalnego z promocją zasobów dziedzictwa kulturowego. Oba te elementy łączą doskonale produkty jakim są szlaki turystyczne. Wykorzystują one szczególnie nadwarciańską część gminy.

4.3.1. Szlaki turystyczne**Szlaki rowerowe:****Nadwarciański Szlak Rowerowy**

Przez teren gminy Kołaczkowo przebiega Nadwarciański Szlak Rowerowy na odcinku Orzechowo – Czeszewo – Szczodrzejewo – Sławie – Tarnowa – Pyzdry – Białobrzeg – Wrąbczynek. Oznakowanie trasy: kolor niebieski.

Pierścień powiatu wrzeńskiego

Członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddział im. Henryka Kamińskiego we Wrześni opracowali projekt trasy wytyczenia tras rowerowych okalających powiat wrzeński. Ogólna długość trasy wynosi 252 km. Projektowany szlak główny wokół powiatu posiada długość 176, 2 km. Jedną z pięciu odnóg trasy na linii Września – Pyzdry przebiega przez teren gminy Kołaczkowo.

Szlaki piesze:**Szlak pieszy: Nadwarciańska droga świętego Jakuba**

Trasa piesza łączy miejsca związane z kultem świętego Jakuba oraz ciekawe obiekty kulturalne i przyrodnicze w Wielkopolsce. Większość trasy wykorzystuje istniejące już szlaki turystyczne piesze lub rowerowe. Trasa rozpoczyna się w Łądzie nad Wartą (powiat słupecki) a kończy w Lubiniu (powiat kościański). Przez teren gminy Kołaczkowo przebiega na linii Tarnowa – Sławie – Nowa Wieś Podgórna. Trasa oznaczona jest symbolem muszli św. Jakuba oraz strzałkami koloru żółtego.

Szlaki kajakowe

Na rzece Warcie przeprowadza się spływy kajakowe. Przez teren powiatu wrzeńskiego szlak kajakowy wiedzie na trasie Dłusk – ujście Lutyni.

- **0 km** Dłusk, prom górnołunowy o udźwigu 10 t, przystań kajakowa z ławeczkami, we wsi sklep.
- **1,3 km** Pyzdry, most na drodze nr 442 Września-Kalisz. Przystań kajakowa Towarzystwa Turystyki Wodnej „Perkoz”.
- **4,3 km** Tarnowa, wieś na skraju lasu. Odkryciu w tym miejscu osady wydmowej ze środkowej epoki kamiennej (8-4,5 tys. lat p.n.e.) archeologia zawdzięcza określenie "ludność kultury tamowskiej".
- **5,3 km** Ujście Proсны (szlak kajakowy). Początek Kotliny Śremskiej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczkowo na lata 2025-2028

- **10,7 km** Nowa Wieś Podgórna, prom górnolinowy do Pogorzelicy o udźwigu 10 t.
- **16,3 km** Czeszewo, prom górnolinowy o udźwigu 15 t. Na lewym brzegu, obok dojazdu do promu, miejsce biwakowe z paleniskiem.
- **18,3 km** Orzechowo, zakład przemysłu drzewnego, sklepy, poczta. Ujście Lutyni (szlak kajakowy). Międzywale zwięża się do 300 m.

4.4. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Kołczkowo

Rada Gminy Kołczkowo uchwałą nr IX/662015 z 30 września 2015 r. przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Kołczkowo na lata 2015-2025. Na temat ochrony zabytków wskazano, że do 2016 r. zostanie wykonane oznakowanie miejsc zabytkowych aby turysta lub mieszkaniec gminy mógł do nich dostrzec oraz uzyskać istotne informacje. Wskazano również, że gmina udzielać będzie wsparcia przy wykonywaniu badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

4.5. Uwarunkowania wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kołczkowo

Gmina Kołczkowo posiada studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jest dokumentem planistycznym obejmującym obszar całej gminy Kołczkowo. Studium jest dokumentem koordynacyjnym, określającym politykę w zakresie gospodarki przestrzennej oraz określającym działania na rzecz rozwoju zagospodarowania. Polityka przestrzenna określona w Studium stanowi wytyczne koordynacyjne dla prowadzenia dalszych prac, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Rada Gminy Kołczkowo uchwaliła uchwałą nr XXVIII/161/2001 w dniu 15.11.2001 r. W 2010 r. uchwałami nr XXXV/231/2010 i nr XXXV/232/2010 z dnia 28 września uchwaliła zmiany studium. Kolejne zmiany podjęto Uchwałą nr XXV/187/2021 Rady Gminy Kołczkowo z 25 stycznia 2021 roku. Ostatnia zmiana podjęta została Uchwałą nr VI/37/2024 Rady Gminy Kołczkowo z dnia 16 września 2024 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczkowo

W części II Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w podrozdziale 4 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej zawarte są informacje dotyczące następujących informacji 4.1. Charakterystyka zabytków, 4.2. Obszary i obiekty objęte ochroną, 4.3. Stanowiska archeologiczne i 4.4. Program opieki nad zabytkami.

W części III Kierunki zagospodarowania przestrzennego w podrozdziale 4 Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wskazane są zapisy ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej jaki należy zawierać w planach zagospodarowania przestrzennego uchwalanych przez radę Gminy Kołczkowo.

4.6. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kołczkowo

Rada Gminy Kołczkowo uchwałą nr XXX/211/2017 z 26 września przyjęła *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kołczkowo na lata 2017-2023*. W programie zwrócono szczególną uwagę na zabytkowe obiekty stanowiące własność gminy czyli na pałac ora park w Kołczkowie oraz budynki dworskie stanowiące własność powiatu wrzesińskiego (OWDiR). Jak zaznaczono zespół pałacowo-parkowy w Kołczkowie jest wizytówką gminy, tutaj toczy się życie społeczno-kulturalne

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

oraz miejsce to z izbami pamięci jest atrakcją turystyczną.

W ramach rewitalizacji planuje się następujące prace:

- przy pałacu Reymonta:
 - remont dachu pałacu
 - zmiana nawierzchni asfaltowej przy pałacu na nawierzchnię kamienną
- przy parku:
 - budowa alejek parkowych z kamienia,
 - budowa oświetlenia alejek,
 - montaż monitoringu wizyjnego,
 - montaż ławek i koszy,
 - zagospodarowaniem zieleni z nowymi na sadzeniami.
- przy budynkach dworskich (OWDiR):
 - modernizację 2 zabytkowych budynków na potrzeby Ośrodka Wspomagania Dziecka i Rodziny,
 - docieplenie oraz remont elewacji,
 - wymianę poszycia dachu wraz z termomodernizacją,
 - urządzenie terenów wokół tych budynków.

4.7. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Kołaczkowo

Gmina Kołaczkowo posiada plany zagospodarowania przestrzennego dla części gminy. W większości plany opracowywane są na bieżące potrzeby inwestorów oraz mieszkańców. Ewentualne rozbieżności w stosunku do oczekiwań właścicieli nieruchomości są w miarę możliwości niwelowane poprzez częściowe zmiany i aktualizacje obowiązujących planów. Z uwagi na specyfikę terenów, których dotyczą plany zagospodarowania przestrzennego, zagadnienie ochrony i opieki zabytków występuje w różnym stopniu. Poniżej wymieniono te miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których ujęto zapisy dotyczące zagadnień ochrony dziedzictwa kulturowego.

Uchwała Nr XXX/213/2006 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 25 kwietnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część działki nr ewid. 63/4 położoną we wsi Splawie.

4. ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) ustala się obowiązek przed uzyskaniem pozwolenia na budowę uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac ziemnych prowadzonych w obszarze inwestycji, celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu prac archeologicznych.

Uchwała Nr XIX/117/2008 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 24.10.2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla inwestycji celu publicznego w zakresie lokalizacji dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV Kromolice-Pątnów.

§ 8.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się w obrębie realizacji zadania inwestycyjnego obowiązek przeprowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji, w obrębie wykopów budowlanych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem WUOZ w Poznaniu, które inwestor winien uzyskać przed otrzymaniem

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

pozwolenia na budowę. W przypadku odkrycia nie ujawnionych na powierzchni obiektów archeologicznych nastąpi konieczność przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych.

Uchwała Nr XVI/92/2012 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Farma Wiatrowa Kołaczkowo

§ 13 Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych. Inwestor winien uzyskać pozwolenie na badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.

Uchwała Nr XXXVI/244/2014 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 22 września 2014 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu osiedleńczego wsi Borzykowo.

§ 7 W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

1) w zakresie ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego:

- a) strefę ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, w której przedmiotem ochrony są średniowieczne i nowożytnie nawarstwienia kulturowe oraz stanowiska archeologiczne,
- b) nakaz prowadzenia badań archeologicznych w granicy strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagających prac ziemnych; pozwolenie na badania archeologiczne inwestor powinien uzyskać przed otrzymaniem pozwolenia na budowę,

2) w zakresie ochrony zabytków:

- a) strefę ochrony konserwatorskiej obejmującą obiekty i zespoły ujęte w ewidencji konserwatorskiej i wskazane do ujęcia w gminnej zabytków:
 - zespół dworski: dwór murowany z 1906 r., czworak murowany z pocz. XX w., spichlerz murowany z pocz. XX w., park krajobrazowy z 2 poł. XIX w. - pocz. XX w.,
- b) nakaz ochrony obiektów ujętych w ewidencji konserwatorskiej i wskazane do ujęcia w gminnej zabytków:
 - budynek szkoły, murowany, z pocz. XX w.,
 - budynek poczty, murowany, lata 30 XX w.,
 - zespół dworski: dwór murowany z 1906 r., przebudowany po poł. XX w., czworak nr 95, murowany z pocz. XX w., spichlerz murowany z pocz. XX w., park krajobrazowy z 2 poł. XIX w. - pocz. XX w.,
 - dom nr 35, murowany, z 1896 r.,
 - dom nr 78, murowany, z pocz. XX w.,
 - dom nr 79 - dawny zajazd,
 - dom nr 83, murowany, z pocz. XX w.,
 - dom nr 84, murowany, z pocz. XX w.,
- c) nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na wszelkie prace prowadzone przy obiektach ujętych w ewidencji konserwatorskiej oraz na terenie parku ujętego w ewidencji konserwatorskiej,
- d) nakaz uzyskania opinii konserwatorskiej odnośnie wszelkich planowanych prac przy obiektach i zespołach ujętych w ewidencji konserwatorskiej, mogących mieć wpływ na ich wygląd zewnętrzny - przebudowy, rozbudowy, zmiany i remonty elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana pokrycia dachowego, ewentualne rozbiórki,

3) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

Uchwała Nr XXXIII/251/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Borzykowo, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
 - a) nakaz ochrony obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - budynek szkoły, - budynek poczty, - zespół dworski: dwór, czworak, spichlerz, park krajobrazowy, - dom nr 35 – ul. Wrzesińska, - dom nr 78 – ul. Wrzesińska, - dom nr 79 – ul. Wrzesińska, - dom nr 83 – ul. Wrzesińska, - dom nr 84 – ul. Wrzesińska;
 - b) dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXXIII/250/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Łagiewki, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
 - a) nakaz ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - szkoła, ob. dom nr 5, - obora w zagrodzie nr 2,
 - b) dla ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu
- 2) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXX/226/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Zieliniec, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
 - a) nakaz ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - zajazd, ob. dom, strażnica,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- b) dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglany lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXX/224/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Krzywa Góra, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
 - a) nakaz ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków – trzy czworaki, ob. domy nr 25, 25 i 28, wchodzące w skład pozostałości zespołu folwarcznego,
 - b) dla ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglany lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) w zakresie ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego – archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego nr AZP 56-34/23, ujętego w ewidencji zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi, w której obowiązuje nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu zgodnie z przepisami odrębnymi,
- 3) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXX/222/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Grabowo Królewskie, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
 - a) strefę „B” ochrony konserwatorskiej, obejmującą obiekty i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, zgodnie z rysunkiem planu, obejmującą: - zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, nr rej. 2644/A z 14 kwietnia 1998 r.: kościół, dzwonnica, kaplica, cmentarz przykościelny, ogrodzenie z bramą, - zespół dworski: dwór, ogrodzenie z bramkami, nr rej. 2645/A z 27 kwietnia 1998 r., oraz park, nr rej. 1977/A z 11 grudnia 1984 r.,
 - b) nakaz ochrony obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - zespół kościoła

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- parafialnego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa: kościół, kaplica przedpogrzebowa, dzwonnica, ogrodzenie, brama, cmentarz parafialny, - zespół dworski: dwór, ogrodzenie, dwie bramy, park krajobrazowy, - zespół folwarczny: rządówka, kuźnia, młyn, piekarnia, sklep dla pracowników, dwa trojaki, ob. dom nr 34 i 35, - dom nr 10,
- c) dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków – nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na wszelkie prace budowlane przy obiektach zabytkowych oraz na prace pielęgnacyjne, rewaloryzacyjne, budowlane prowadzone na terenie obszarów zabytkowych,
- d) dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXX/221/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Gorazdowo, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
- a) nakaz ochrony obiektu zabytkowego ujętego w ewidencji zabytków – czworak, dom nr 33,
- b) dla ochrony obiektu zabytkowego ujętego w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

Uchwała Nr XXX/219/2021 Rady Gminy Kołaczkowo z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów położonych w obrębie Budziłowo, gmina Kołaczkowo

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) w zakresie ochrony zabytków:
- a) nakaz ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - szkoła, ob. dom nr 23, - dom nr 22,
- b) dla ochrony obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków: - nakaz zachowania lub odtworzenia bryły historycznego budynku i kształtu dachu, - zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian budynków z elewacjami ceglanymi lub z dekoracją architektoniczną, - nakaz zachowania elewacji zewnętrznych, w tym w szczególności elewacji frontowej, detalu architektonicznego, układu elewacji i kształtu okien, - zakaz

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- zastosowania blachy imitującej dachówkę lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 2) w zakresie ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego – archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego nr AZP 56-34/47, ujętego w ewidencji zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi, w której obowiązuje nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu zgodnie z przepisami odrębnymi,
 - 3) nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej z uwagi na brak takich obiektów na obszarze objętym planem.

4.8. Uwarunkowania wynikające z Gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Gminy Kołaczkowo.

W 2016 r. Wójt Gminy Kołaczkowo przygotował „*Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla i Gminy Kołaczkowo*”.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Realizowanie i prowadzenie przedsięwzięć ochrony zabytków polega na:

1. Zapobieganiu i prowadzeniu prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
2. Podwyższeniu gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy kierowania kryzysowego,
3. Reagowaniu w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
4. Zabezpieczeniu i dokumentowaniu po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochronie zabytków ruchomych.

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Gminy Kołaczkowo został uzgodniony ze Starostą Wrzesińskim oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to dokument wewnętrzny Urzędu Gminy Kołaczkowo.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

**5. CZĘŚĆ PROGRAMOWA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI:
PRIORYTETY, DZIAŁANIA I SPOSOBY ICH REALIZACJI**

5.1. Cel strategiczny gminnego programu opieki nad zabytkami:

Opieka, ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego gminy, zwłaszcza będącego własnością samorządu.

5.2. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami:

Priorytet I.: Opieka, ochrona i rewaloryzacja zabytków gminy Kołaczkowo,

Priorytet II.: Podnoszenie świadomości lokalnej w zakresie potrzeby ochrony i opieki nad zabytkami gminy Kołaczkowo,

Priorytet III.: Eksponowanie walorów dziedzictwa kulturowego gminy Kołaczkowo,

5.3. Działania służące realizacji priorytetów:

Priorytet I.: Opieka, ochrona i rewaloryzacja zabytków gminy Kołaczkowo

<i>l.p.</i>	<i>działanie</i>	<i>sposób realizacji</i>
1.1.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości.	Prowadzenie i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków w połączeniu z weryfikacją zbioru w oparciu o stan faktyczny zachowanej substancji zabytkowej w gminie oraz o nowe obiekty ujmowane w wojewódzkiej ewidencji zabytków lub proponowane przez gminę w porozumieniu z WWKZ. Prace inwentaryzacyjne będą polegać na sporządzeniu kart adresowych, w których umieszczone będą podstawowe dane określające obiekt zabytkowy oraz dokumentację fotograficzną.
1.2.	Założenie ewidencji pomników i kapliczek.	Założenie ewidencji pomników i kapliczek w formie zbioru kart adresowych zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Prace inwentaryzacyjne będą polegać na sporządzeniu kart adresowych, w których umieszczone będą podstawowe dane określające obiekt zabytkowy oraz dokumentację fotograficzną.
1.3.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych polegające na wprowadzeniu informacji o znaleziskach pradziejowych w formie kart zespołów stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniem WWKZ.
1.4.	Poddanie analizie, które obiekty należałyby wpisać do rejestru zabytków.	Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów budownictwa i architektury oraz zabytków archeologicznych nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne, naukowe lub artystyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy.
1.5.	Uwzględnianie zabytków nieruchomości oraz zabytków	Uwzględnianie zasad ochrony konserwatorskiej zawartych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

	archeologicznych w dokumentach planistycznych oraz mających charakter prawa miejscowego sporządzanych przez gminę.	w planach zagospodarowania przestrzennego oraz innych materiałach planistycznych.
1.6.	Interwencja właściwych organów przy rażących naruszeniach prawa budowlanego związanego z zabytkami.	Zgłaszanie właściwym organom naruszeń dotyczących rozbiórki, rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów zabytkowych lub ich charakterystycznych elementów.
1.7.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków w połączeniu z weryfikacją zbioru w oparciu o stan faktyczny zachowanej substancji zabytkowej w gminie. Prace inwentaryzacyjne będą polegać na sporządzeniu kart adresowych, w których umieszczone będą podstawowe dane określające obiekt zabytkowy oraz dokumentację fotograficzną.
1.8.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych polegające na wprowadzeniu informacji o znaleziskach pradziejowych w formie kart zespołów stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniem WWKZ.
1.9.	Poddanie analizie, które obiekty należałyby wpisać do rejestru zabytków.	Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów budownictwa i architektury oraz zabytków archeologicznych nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne, naukowe lub artystyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy.
1.10.	Uwzględnianie zabytków nieruchomości oraz zabytków archeologicznych w dokumentach planistycznych oraz mających charakter prawa miejscowego sporządzanych przez gminę.	Uwzględnianie zasad ochrony konserwatorskiej zawartych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego oraz innych materiałach planistycznych.
1.11.	Prowadzenie nadzorów archeologicznych na stanowiskach archeologicznych podczas inwestycji prowadzonych przez gminę Kołaczkowo.	Prowadzenie nadzorów archeologicznych na stanowiskach archeologicznych podczas inwestycji prowadzonych przez gminę Kołaczkowo przez archeologa.
1.12.	Interwencja właściwych organów przy rażących naruszeniach prawa budowlanego związanego z zabytkami.	Zgłaszanie właściwym organom naruszeń dotyczących rozbiórki, rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów zabytkowych lub ich charakterystycznych elementów.
1.13.	Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek	Coroczne aktualizowanie Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

	konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych.	
1.14.	Ochrona substancji zabytkowej stanowiącej własność gminy Kołaczkowo.	<p>Prowadzenie przez Urząd Gminy Kołaczkowo bieżących działań mających na celu utrzymanie substancji zabytkowej obiektów wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością samorządu gminnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kołaczkowo: pałac Władysława Reymonta w zespole pałacowo-parkowym planowane działania: - kontynuacja remontu dachu pałacu, - kontynuacja remontu elewacji pałacu. • Kołaczkowo: oficyna w zespole pałacowo-parkowym - remont i adaptacja pomieszczeń na cele użytkowe • Kołaczkowo: park krajobrazowy w zespole pałacowo-parkowym planowane działania: - budowa alejek parkowych z kamienia, - budowa oświetlenia alejek, - montaż monitoringu wizyjnego, - montaż ławek i koszy, - zagospodarowaniem zieleni z nowymi nasadzeniami.
1.15.	Udzielanie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków .	Udzielanie dotacji na podstawie Uchwały nr LVIII/413/2023 Rady Gminy w Kołaczkowie z dnia 21 listopada 2023 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane w ramach środków z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.
1.11.	Porządkowanie zabytkowych cmentarzy.	Podjęcie działań umożliwiających uporządkowanie terenów dawnych cmentarzy ewangelickich w Budziłowie, Łagiewkach i Sokolnikach we współpracy gminami wyznaniowymi, instytucjami oraz wolontariuszami.
1.12.	Podjęcie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	Realizacja zadania wynikającego bezpośrednio z art. 87 u. 2. p. 7. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami poprzez tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami w celu realizacji priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Priorytet II.: Podnoszenie świadomości lokalnej w zakresie potrzeby ochrony i opieki nad zabytkami gminy Kołaczkowo

<i>I.p.</i>	<i>działanie</i>	<i>sposób realizacji</i>
2.1.	Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Kołaczkowo.	Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Kołaczkowo poprzez media: gminne strony internetowe, radio i telewizję, druki promocyjne.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczkowo na lata 2025-2028

2.2.	Udostępnienie „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Kołczkowo na lata 2025 – 2028” na stronie internetowej Urzędu Gminy Kołczkowo.	Udostępnienie „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Kołczkowo na lata 2025 – 2028” na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy Kołczkowo.
2.3.	Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na prace przy obiektach zabytkowych.	Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na prace przy obiektach zabytkowych .
2.4.	Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach gminnych.	Przeprowadzanie w szkołach gminnych zajęć edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy. Tematykę zajęć wybierają w ramach swoich działań nauczyciele.

Priorytet III.: Ekspozowanie walorów dziedzictwa kulturowego gminy Kołczkowo

<i>I.p.</i>	<i>działanie</i>	<i>sposób realizacji</i>
3.1.	Gromadzenie pamiątek historycznych oraz publikacji dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy Kołczkowo.	Gromadzenie pamiątek historycznych oraz publikacji dotyczących dziedzictwa kulturowego przez Gminny Ośrodek Kultury w Kołczkowie.
3.2.	Rozpowszechnienie informacji na temat zabytków z terenu Gminy Kołczkowo.	Rozpowszechnienie informacji na temat zabytków z terenu gminy Kołczkowo poprzez media: gminne strony internetowe, radio i telewizję, druki promocyjne.
3.4.	Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących zabytki w gminie.	Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących zabytki w gminie Kołczkowo.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**6. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI****6.1. Instrumentarium realizacji**

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminny. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców gminy w celu wywołania w nich pożądanego zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały Rady Gminy w Kołaczkowie
(miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy w Kołaczkowie
- inne środki publiczne (dotacje, subwencje, dofinansowania) m.in.:
 - w ramach programu „Dziedzictwo Kulturowe” z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - w ramach dotacji przyznawanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków,
 - w ramach pomocy finansowej udzielanej jako dotacje przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych,
- środki ze źródeł prywatnych - środki osób fizycznych, organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.

3. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi.

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich przez gminę, jako właściciela niektórych obiektów zabytkowych; brak natomiast narzędzi do pozyskiwania informacji o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich dotyczących pozostałych obiektów zabytkowych stanowiących własność innych podmiotów – w tym zakresie informacje będą gromadzone przez gminę na podstawie możliwych do

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

pozyskania danych,

- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**7. MONITORING DZIAŁANIA
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI****7.1. Sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt (burmistrz, prezydent miasta) zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Miejskiej. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miejską.

Monitoring działania nad gminnym programem opieki nad zabytkami realizowany jest poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji programu,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

7.2. Zasady oceny dla poszczególnych priorytetów działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Priorytet I.: Opieka, ochrona i rewaloryzacja zabytków gminy Kołaczkowo:

- liczba wykonanych kart ewidencyjnych: gminnej ewidencji zabytków, ewidencji zabytków archeologicznych,
- liczba nowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- dokumenty planistyczne, w których uwzględniono zasady ochrony konserwatorskiej zawarte w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- określenie prowadzonych nadzorów archeologicznych,
- ewentualne interwencje właściwych organów przy rażących naruszeniach prawa budowlanego związanego z zabytkami,
- efekty przeprowadzonych prac przy zabytkach stanowiących własność gminy,
- udzielone dotacje z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- przeprowadzone prace na terenie dawnych cmentarzy ewangelickich we współpracy z gminami wyznaniowymi, instytucjami oraz wolontariuszami,
- przeprowadzenie aktualizacji planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu i sytuacji kryzysowych.

Priorytet II.: Podnoszenie świadomości lokalnej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami gminy Kołaczkowo:

- miejsca i formy rozpowszechniania informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- udostępnienie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025 – 2028” na stronie Biuletynu Informacji Publicznej gminy Kołaczkowo,
- miejsca i formy informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na prace przy obiektach zabytkowych,
- liczba i formy przeprowadzonych w szkołach gminnych zajęć edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczakowo na lata 2025-2028

Priorytet III.: Eksponowanie i popularyzacja walorów dziedzictwa kulturowego gminy Kołczakowo:

- liczba zgromadzonych i zewidencjonowanych nowych zabytków oraz liczba wystaw dotyczących dziedzictwa kulturowego w Gminnym Ośrodku Kultury,
- przygotowane publikacje dotyczących zabytków oraz dziedzictwa kulturowego gminy Kołczakowo,
- współpraca z innymi podmiotami w ramach eksponowania i promocji zabytków oraz dziedzictwa kulturowego gminy Kołczakowo.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**8. NIEKTÓRE ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym. Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie z następujących środków:

8.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2425 z późn. zm.). Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- a) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- b) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- c) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- d) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- e) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- f) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- g) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- h) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- i) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- j) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- k) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- l) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- m) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

- n) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- o) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- p) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- q) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej. Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań.
- r) Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:
- s) zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- t) wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- u) stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

• Rządowy Program Odbudowy Zabytków

Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Z pomocy mogą skorzystać jednostki samorządu terytorialnego. Bezwrotne rządowe wsparcie mogą przeznaczyć na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych dotyczących zabytków wpisanych do rejestru. Dzięki temu nasze zabytki będą mogły być uchronione przed degradacją i niszczeniem. Dofinansowanie z programu może wynieść maksymalnie 98 proc. wartości inwestycji, a minimalny wkład samorządów to jedynie 2 proc. Wnioskodawcy mogą starać się o wsparcie w jednej z trzech kategorii: do 150 tys. zł; do 500 tys. zł oraz do 3,5 mln zł.

• Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Zasady udzielania dotacji: - dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. - dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych. W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028**• Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

• Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

8.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

Program „Dziedzictwo Kulturowe”

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

• Ochrona zabytków

Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. Priorytet skupia się na celach: - ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, - konserwacja i rewaloryzacja zabytków, - udostępnianie zabytków na cele publiczne.

• Wspieranie działań muzealnych

Celem priorytetu jest wspieranie działalności z zakresu opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich.

• Ochrona zabytków archeologicznych

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach priorytetu minister realizuje

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

również dotacje na prowadzenie badań archeologicznych wraz z wykonaniem ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego. Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzającej realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań.

• Kultura ludowa i tradycyjna

Celem priorytetu jest wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej, między innymi promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnieniem elementów sztuki regionalnej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie „warsztatów tradycyjnych rzemiosł” i „szkół ginących zawodów”, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej.

• Groby i cmentarze wojenne w kraju

Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

• Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju

Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

• Badanie polskich strat wojennych

Strategicznym celem programu jest wsparcie działalności instytucji w kwestii badań proweniencyjnych odnośnie strat wojennych poniesionych w zakresie zbiorów artystycznych.

Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”

Strategicznym celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań realizowanych przy udziale programów europejskich, a także poprzez dofinansowanie kosztów niekwalifikowanych związanych bezpośrednio z celami kulturalnymi ujętymi w umowie o dofinansowanie ze środków europejskich.

Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, etc. Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

Narodowy Instytut Dziedzictwa – konkursy**„Wspólnie dla Dziedzictwa”**

Program Wspólnie dla Dziedzictwa służy dofinansowaniu projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, których celem jest identyfikacja, dokumentacja i/lub upowszechnianie dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także sprzyjanie społecznemu zaangażowaniu w ochronę i opiekę nad dziedzictwem, w tym nad zabytkami. Pożądanym efektem Programu jest wzmocnienie kapitału społecznego, stanowiącego jeden z czynników rozwoju nowoczesnych społeczeństw obywatelskich, poprzez animowanie wspólnych działań lokalnych interesariuszy na rzecz rozpoznania i zachowania dobra wspólnego, jakim jest dziedzictwo kulturowe i związane z nim wartości.

Program adresowany jest do organizacji pozarządowych. W ramach Programu wnioskodawcy mogą ubiegać się o dofinansowanie zadań adresowanych przede wszystkim do społeczności lokalnych, realizujących strategiczne cele Programu poprzez niżej wymienione działania:

1. prace porządkowe przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub włączonych do gminnej lub wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w ich otoczeniu;
2. działania przy identyfikowaniu, inwentaryzowaniu i dokumentowaniu materialnego dziedzictwa kulturowego, prowadzące do jego rozpoznania, utrwalenia oraz zachowania dziedzictwa kulturowego i jego wartości;
3. działania zmierzające do zachowania i wzmocnienia tradycji rękodzielniczych, upowszechniania umiejętności związanych z rzemiosłem lub tradycyjnymi technikami budowlanymi, służących zachowaniu zabytków i ich wartości;
4. działania edukacyjne oraz popularyzujące lokalne dziedzictwo kulturowe (materialne) i wiedzę na jego temat lub na temat jego wartości, prowadzące do zwiększenia świadomości społecznej wartości dziedzictwa oraz wzmocnienia społecznej woli zachowania dziedzictwa i korzystania z jego wartości;
5. działania edukacyjne mające na celu zwiększenie poziomu wiedzy na temat procedury, zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa, poszukiwania zabytków i promocję dobrych praktyk w zakresie poszukiwania zabytków przy użyciu urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

„Zabytek Zadbane”

Konkurs „Zabytek Zadbane” ma na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami – prowadzonych wzorowo prac badawczych, konserwatorskich, rewaloryzacyjnych i adaptacyjnych, a także systematycznych działań na rzecz właściwego utrzymania zabytków. Nadzór nad Konkursem w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Konkurs jest co roku ponawiany. Konkurs ma charakter otwarty i nieodpłatny, adresowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Zgłoszeń obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych mogą dokonywać ich właściciele, posiadacze i zarządcy, a także Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków lub konserwatorzy samorządowi oraz kierownicy delegatur Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków.

„Samorząd dla Dziedzictwa”

Konkurs ma przyczynić się popularyzacji obowiązku tworzenia i realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, a co za tym idzie zwiększenia świadomości oraz poczucia odpowiedzialności społecznej za dziedzictwo

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

w naszym bezpośrednim otoczeniu. Osiągnięcie statusu laureata ma mieć nie tylko wymiar prestiżowy. Ma być jednocześnie motywacją do wzmożonej aktywności w kolejnych latach i być czytelnym sygnałem dla lokalnych społeczności, że dbałość o dziedzictwo powinno być procesem ciągłym, długoletnim i gruntownie przemyślanym. To pomost pomiędzy gminami a właścicielami zabytków, który może sprawić, że program przyczyni się do istotnego rozwoju czy też aktywnego zarządzania zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy na płaszczyźnie społecznej, kulturowej lub komercyjnej.

8.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2021-2027

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2021- 2027. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia: - obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży; - duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej; - wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy uruchomione zostały w 2011 r. Wzorem poprzedniej edycji programu można ubiegać się o środki przeznaczone na ochronę dziedzictwa kulturowego na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej;
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych i budowli obronnych oraz obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej (szczególnie na muzea nowoczesności);
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii;
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu;
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury;
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczanie zabytków ruchomych i nieruchomości przed kradzieżą i zniszczeniem. Dofinansowanie może

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołaczkowo na lata 2025-2028

sięgnąć 90 % kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

8.4. Dofinansowania niepubliczne

Poza finansowaniem ze środków publicznych lub europejskich, możliwe jest także pozyskanie dofinansowania ze środków podmiotów prywatnych, przede wszystkim fundacji. Przykładami takich organizacji są m.in.:

- Fundacja ORLEN - realizuje zadania m.in. w zakresie ochrony dóbr kultury.
- Fundacja TAURON - realizuje swoje cele m.in. poprzez ochronę dziedzictwa narodowego, w szczególności obiektów zabytkowych.
- Fundacja KGHM Polska Miedź - wspiera inicjatywy m.in. w obszarze kultury i tradycji, w tym działania prowadzące do zachowania w jak najlepszym stanie obiektów architektury sakralnej i świeckiej, zabytków ruchomych i obiektów kultury materialnej.
- Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza - wspiera m.in. inicjatywy na rzecz dziedzictwa narodowego i kultury.
- Fundacja PGE - realizuje projekty dotyczące m.in. pielęgnowania tożsamości narodowej i pamięci historycznej oraz zadania w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego.